

Naturpositiv ledelse

En praktisk veileder til arbeid
med naturrisiko i næringslivet

Innhold

1 Hvorfor trenger vi en naturpositiv omstilling?	7	3.3 Malverk for handlingsplan	37
1.1 Hva er naturrisiko?	8	3.4 TNFDs LEAP-metodikk for analyse av naturrisiko	38
1.2 Hva er naturrisiko i Norge?	12	3.5 Vitenskapsbaserte mål for natur – Science Based Targets Network (SBTN)	42
Tilstanden til norsk natur	12	3.6 Oversikt over gode verktøy og kilder	44
Naturrisiko i Norge	12	Norske kilder og verktøy	44
1.3 Eksempel på naturrisiko for et av hovedøkosystemene i Norge	14	Internasjonale kilder og verktøy	45
Hvordan oppfattes naturrisiko i norsk næringsliv?	15	3.7 Fullstendig ordliste med viktige begreper og definisjoner	47
1.4 Sammenheng mellom naturrisiko og klimarisiko	16	4 Vedlegg	53
1.5 Naturpositivitet som et svar på klima- og naturrisiko	17	4.1 Oversikt over rammeverk, standarder og avtaler	53
2 Femstegsmodellen for naturpositiv ledelse	19	4.2 Frivillige rammeverk og rapporteringsstandarder	54
2.1 Formål og bakgrunn for vår praktiske veileder	19	4.3 Det regulatoriske landskapet	55
Hvordan bruke modellen	20	EU-taksonomien	55
Steg 1: Forstå nåsituasjon	21	Bærekraftsdirektivet – CSRD	55
Steg 2: Sette ambisjoner	24	4.4 Nasjonal oppfølging av politiske målsetninger	57
Steg 3: Etablere mål og tiltak	25	Naturavtalen	57
Steg 4: Forankre handlingsplan	27	Eierskapsmeldingen	57
Steg 5: Operasjonalisere og skape resultater	27	4.5 PwC og Sabimas spørreundersøkelse om naturrisiko i næringslivet	58
3 Verktøykasse for naturpositiv ledelse	29	Oppsummering av resultater	58
3.1 Naturrisiko per bransje	29	Eksempelcase fra kunnskapsinnhenting: Ambisjonsnivå etablert i kommunier og nasjonale lovverk	62
3.2 Naturrisiko for fem hovedøkosystemer i Norge	31		

Forord

PwC og miljøorganisasjonen Sabima har siden juni 2022 jobbet med å utarbeide en praktisk veileder for selskaper som ønsker å komme i gang med naturpositiv omstilling. Prosjektet ble etablert som svar på manglende hjelpemidler og veiledere for selskaper som ønsker å forstå hva naturrisiko betyr for deres virksomhet, og som ønsker å begynne på en reise for å omstille selskapet i en naturpositiv retning.

Rapporten er basert på faglige arbeidsmøter med bidragsyttere og fagpartnere, intervjuer, egne analyser og undersøkelser. Selskapene som har aktivt deltatt som bidragsyttere er Borregaard, KLP, Mainstream Renewable Power (tidligere Aker Offshore Wind), Nye Veier, OBOS, Veidekke og Østfold Energi. Vi har også hatt flere fagpartnere som observatører, herunder Miljøstiftelsen ZERO, WWF Verdens naturfond og representanter fra Naturrisikoutvalget. Alle konklusjoner og anbefalinger er det likevel kun PwC og Sabima som står ansvarlig for.

Om PwC

PwC er et globalt rådgivning- og revisjonsselskap. I Norge er vi over 2 300 problemløserer fordelt på 28 kontorer spredt over hele landet. PwCs rådgivning knyttet til klima, miljø og naturrisiko dekker et bredt omfang av mulige leveranser og formål, inkludert påvirkningsanalyser og analyse av naturrisiko, etablering og implementering av strategi for naturpositiv omstilling, valg av miljøindikatorer og innhenting av data, etablering av styrende dokumenter, og rapportering på naturrisiko i tråd med relevante standarder.

Om Sabima

Sabima er en miljøorganisasjon som jobber for å stanse tapet av naturmangfold i Norge. Vi jobber ved å foreslå politiske løsninger og spre kunnskap om økologiske sammenhenger. Sabima er også en paraplyorganisasjon for ni biologiske foreninger med til sammen rundt 25 000 medlemmer.

Kontaktpersoner

Hanne Løvstad
Partner og leder av klima- og bærekraftstjenester, PwC
hanne.lovstad@pwc.com

Erlend Bjørklund
Manager og leder for klima og natur, PwC
erlend.bjorklund@pwc.com

Christian Steel
Generalsekretær, Sabima
christian.steel@sabima.no

Sammendrag

Naturen er bærebjelken i verdensøkonomien, og utgjør grunnlaget for en rekke goder og tjenester vi som samfunn, næringsliv og individuelle liv er avhengig av. Samtidig står flere av naturens viktigste funksjoner i fare for å forsvinne, da ivaretagelse av natur ikke har holdt tritt med den raske veksten i verdens velstand og økonomi. Tap av natur skaper betydelig naturrisiko for norsk næringsliv, og det er derfor et stort behov for en naturpositiv omstilling. Denne omstillingen kan kun oppnås gjennom beslutninger som leder i riktig retning, og derfor ønsket PwC og Sabima å skape en praktisk veileder for naturpositiv ledelse.

For å hjelpe næringslivet i gang har PwC og Sabima utviklet en femstegsmodell for naturpositiv ledelse, som er beskrevet i kapittel 2 i denne rapporten. Modellen brukes sammen med PwC og Sabimas Verktøykasse for naturpositiv ledelse, beskrevet i kapittel 3, som inneholder ulike hjelpemidler og kilder selskaper kan bruke i sine analyser.

Steg 1: Forstå nåsituasjon

For å løse et komplekst problem er det avgjørende å forstå problemstillingen på best mulig måte. Dette begynner først og fremst med en erkjennelse av problemet, eller bedre sagt en forståelse for hva naturrisiko betyr for din virksomhet og verdikjede. For å analysere naturrisiko anbefaler vi å følge fem konkrete steg: (A) Kartlegg hvor din bedrift og verdikjede er lokalisert, (B) Kartlegg økosystemer, naturtyper eller arter som finner sted på bedriftens eller verdikjedens lokasjoner, (C) Analyser bedriftens påvirkning på og avhengighet av natur, (D) Identifiser risikoer og muligheter, (E) Prioriter de mest vesentlige risikoene og mulighetene.

Verktøy og hjelpemidler for å komme i gang

- Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD) LEAP-metode for å analysere naturrisiko
- PwC og Sabimas oversikt over naturrisiko per bransje
- PwC og Sabimas oversikt over naturrisiko for fem hovedøkosystemer i Norge

Steg 2: Sette ambisjoner

Innsikt om nåsituasjonen bidrar til å forberede selskapet på å sette sitt ambisjonsnivå. En ambisjon skal fungere som en ledestjerne for hele selskapet, og skape retning i viktige beslutninger. PwC og Sabima anbefaler at alle selskaper setter en ambisjon i tråd med det globale ambisjonsnivået: naturpositiv innen 2030. Dette innebærer at selskaper må sette mål for å redusere egen negativ påvirkning i første omgang, for deretter å bevege seg raskest mulig i retning av å bli naturpositiv.

Verktøy og hjelpemidler for å komme i gang

- PwC og Sabimas eksempler på ambisjonsnivå og tilhørende mål
- Involvering av ledelsen i selskapet for å sikre eierskap og reell endringsvilje

Steg 3: Etablere mål og tiltak

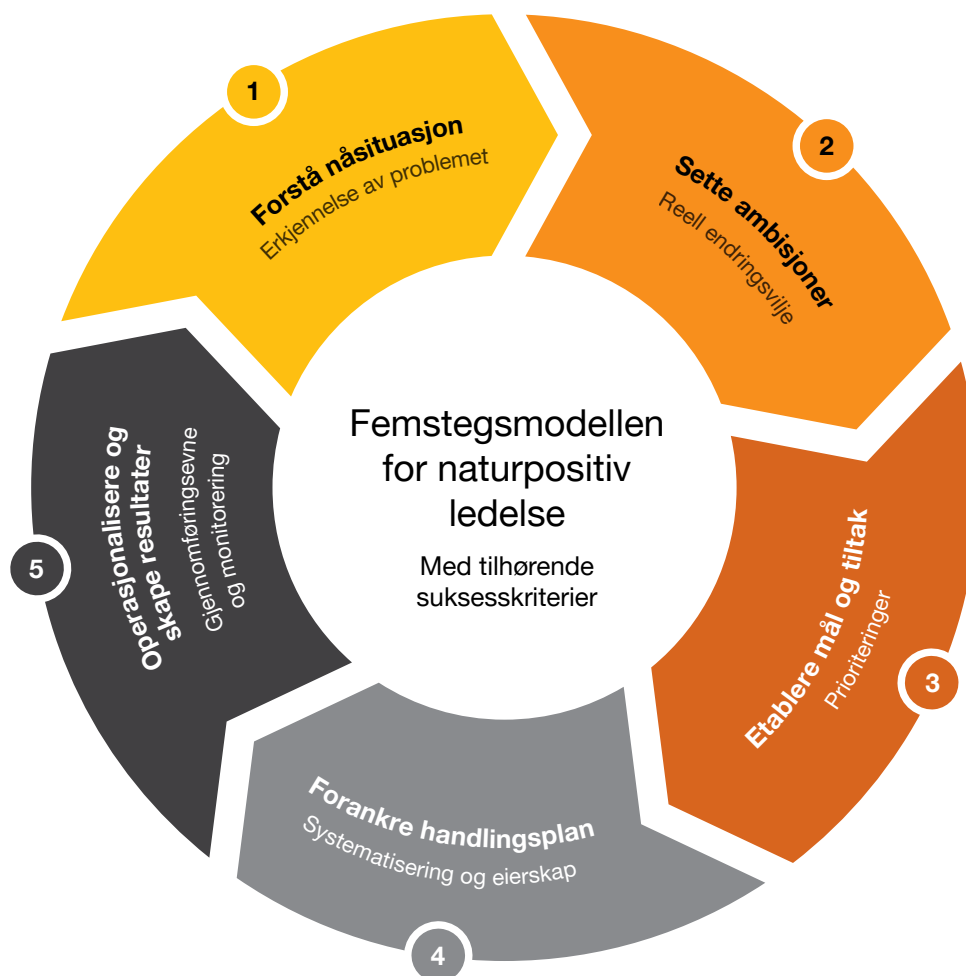
Med en felles ambisjon godt etablert, er neste steg å sette konkrete, vitenskapsbaserte og tidfestede mål. Ingen mål realiseres uten tiltak, og ingen tiltak kan anses som hensiktsmessig uten å være bundet til et forankret mål. Derfor har femstegsmodellen plassert mål og tiltak i samme steg.

Verktøy og hjelpemidler for å komme i gang

- Tiltakshierarkiet som hjelpemiddel for å utarbeide gode mål for hvert nivå av hierarkiet: unngå, begrense, restaurere og kompensere
- Veiledningen til Science Based Targets Network (SBTN) om hvordan selskaper kan sette vitenskapsbaserte mål i tråd med planetens tålegrenser

Steg 4: Forankre handlingsplan

Etter at selskapet har forankret ambisjoner, mål og tiltak, vil det være behov for en systematisk og konkret handlingsplan. En god handlingsplan skal samle alt

på ett sted, ideelt sett i et rammeverk eller mal som bedrifter allerede benytter. Dette kan eksempelvis være gjennom et årshjul, eller som en del av et målekort for en avdeling eller forretningsenhet. I en handlingsplan vil det også være essensielt å benytte gode måleparametere, eller KPI-er.

Verktøy og hjelpemidler for å komme i gang

- PwC og Sabimas malverk for handlingsplan
- PwC og Sabimas oversikt over gode verktøy og kilder
- Verktøyet Naturindeks for å utforske ulike typer indikatorer som er knyttet til arter eller økosystemer

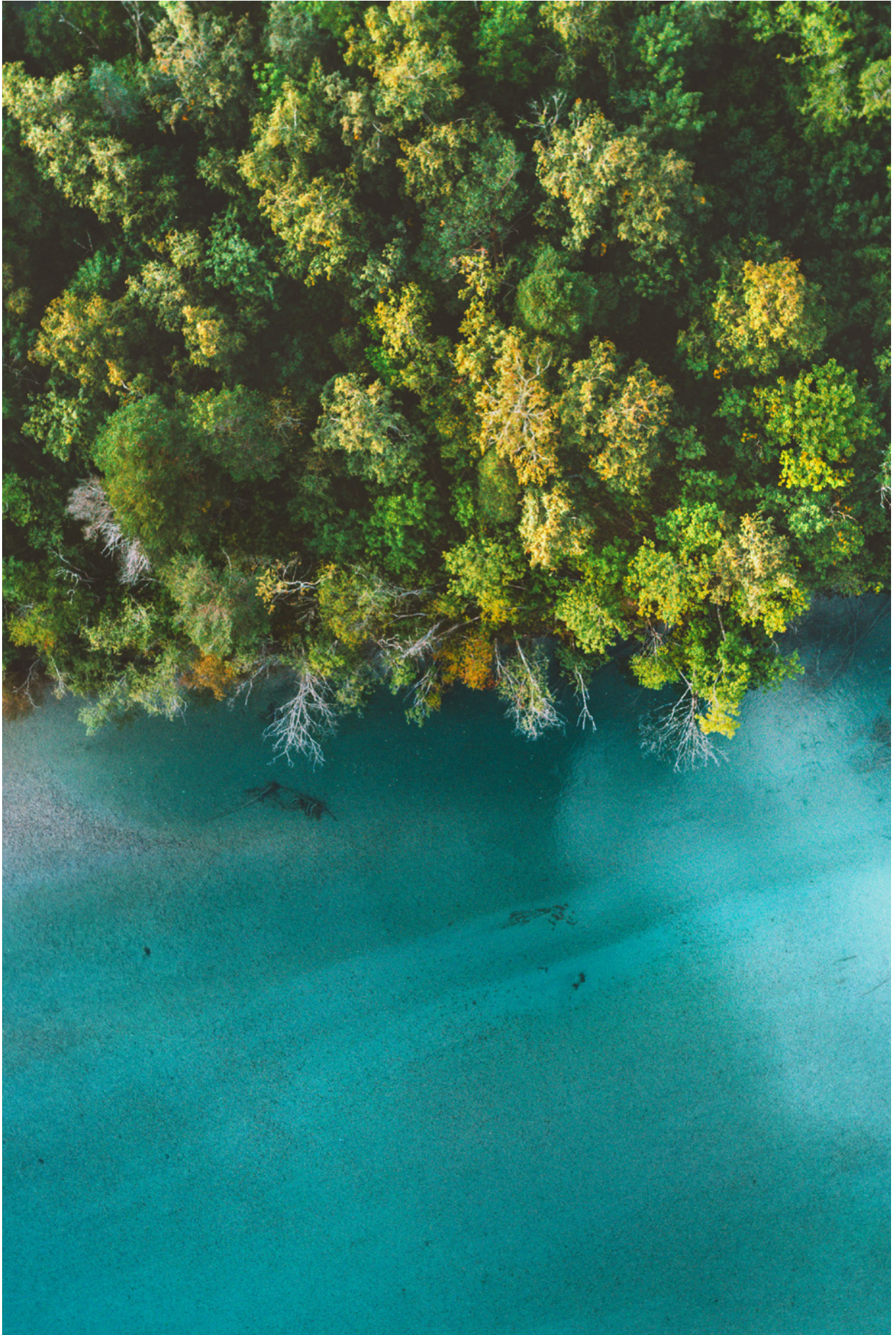
Steg 5: Operasjonalisere og skape resultater

Det viktigste steget i naturpositiv ledelse er å operasjonalisere arbeidet i hele organisasjonen. Dette innebærer seks punkter som bør være på plass for å sikre at

naturrisiko blir integrert på tvers av organisasjonen og til slutt skaper en naturpositiv omstilling: (1) etablering av rutiner for måling og rapportering, (2) kompetanseheving og definering av ansvar, (3) styring og kontroll, (4) kulturbygging og deling av erfaring (5) samarbeid i verdikjeden og (6) utfordring av selskapets forretningsmodell.

Femstegsmodellen er sirkulær med god grunn. Naturpositiv ledelse i praksis består av kontinuerlig arbeid, med fortløpende modning og læring underveis som krever en iterativ tilnærming for å lykkes.

Videre i denne rapporten undersøker vi hva naturrisiko og en naturpositiv omstilling innebærer for selskaper i Norge. Vi beskriver i første kapittel hvorfor vi trenger en naturpositiv omstilling, før vi går detaljert gjennom vår femstegsmodell og verktøykasse. Rapporten har også et omfattende vedlegg som viser til funn fra PwC og Sabimas spørreundersøkelse om næringslivets oppfatning av naturrisiko i Norge, en oversikt over det regulatoriske landskapet knyttet til rapportering, og globale og nasjonale politiske målsetninger.

01

Hvorfor trenger vi en naturpositiv omstilling?

Det norske samfunnet har til alle tider vært tett knyttet til naturen, og vi har alltid utnyttet de naturressursene vi finner rundt oss. Skogbruk, fiske, jordbruk, kraftindustri og bergindustri er eksempler på næringer som lenge har stått sterkt i Norge. Med tiden har flere og andre typer selskaper etablert seg, som ikke direkte er bygget på å utnytte naturressurser. Likevel er alle selskaper avhengig av natur for å tilby sine varer eller tjenester.

Naturen gir oss nødvendige og verdifulle økosystemtjenester, som ren luft, rent vann, flomvern, materialer og insekter som pollinerer matplanter – og er grunnlag for alt liv på jorda. En mangfoldig og robust natur er også vår beste forsikring mot konsekvensene av klimaendringene, og for å sikre tilstrekkelig tilgang på mat, energi og andre samfunnskritiske funksjoner. Ikke minst er en stor del av verdensøkonomien avhengig av natur. En undersøkelse utført av PwC om koblingen mellom økonomisk aktivitet og økosystemer viser at hele 55 prosent av globalt BNP er moderat eller sterkt avhengig av natur¹. Samtidig har *Det internasjonale naturpanelet* (IPBES) beregnet at ti prosent av den globale økonomien allerede nå går tapt hvert eneste år som følge av ødelagt og forringet natur. I tillegg har 14 av 18 økosystemer opplevd nedgang i sin evne til å tilby økosystemtjenester siden 1970, og én million arter står i fare for utryddelse på grunn av menneskelig aktivitet². Vi står midt i en naturkrise, som det haster med å løse.

Hva betyr det for norske bedrifter at økosystemer ødelegges og naturen går tapt? Det korte svaret er at næringslivet utsettes for risiko med kostbare finansielle og strategiske konsekvenser – og risikoen stiger i takt med at

¹ [PwC Global Analysis \(2023\)](#)

² IPBES (2019): Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services.

”

Nature once determined how we survive,
now we determine how nature survives.

Sir David Attenborough

viktige naturtyper og økosystemer går tapt stadig raskere. Risikoen øker ytterligere når selskaper utfører aktiviteter som svekker økosystemtjenestene de selv er avhengig av.

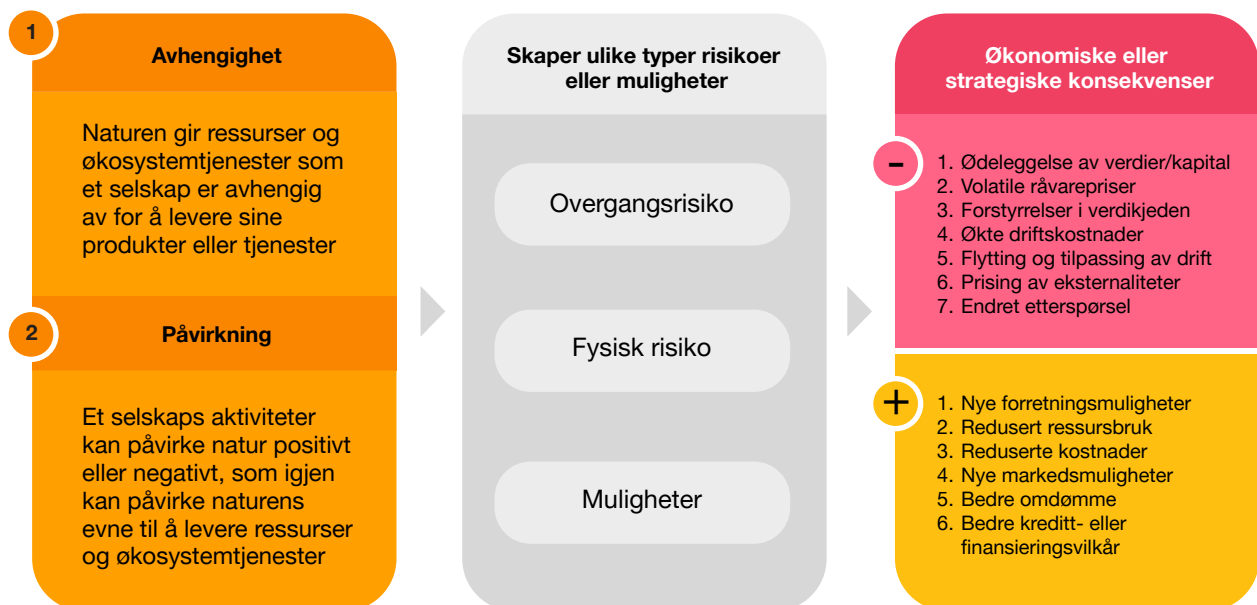
En viktig forutsetning for å løse naturkrisen er å forstå at tap av natur skjer lokalt, og at løsninger må tilpasses deretter. Natur er ikke bare natur, det er ulike økosystemer, naturtyper, tilstand, økosystemtjenester og naturverdier. Noe natur er mer verdifull, sårbar og truet enn annen. For selskaper betyr dette at det følger med et ansvar for å kartlegge konsekvenser av egen drift, og gir en mulighet til å bidra til en *naturpositiv omstilling*, som bedre ivaretar både livsgrunnlaget og næringsgrunnlaget til samfunnet.

1.1 Hva er naturrisiko?

Naturrisiko oppstår som følge av et selskaps *påvirkning på og avhengighet av* natur, både i direkte drift og langs verdikjeden. Begrepet omfatter også de mulighetene som oppstår som følge av omstilling til et mer naturpositivt samfunn.

- Påvirkning på natur innebærer endringer av natur, som kan føre til endringer i naturens evne til å levere viktige ressurser og tjenester. Påvirkningen kan være positiv eller negativ. Dette oppstår som følge av næringslivets aktiviteter, og kan være direkte, indirekte eller akkumulert.
- Avhengighet av natur innebærer at selskaper er avhengig av hele eller deler av en naturressurs eller økosystemtjeneste for å levere sine produkter eller tjenester. Økosystemtjenester kan deles inn i fire kategorier, vist i Figur 01–02.

Figur 01–01: Naturrisiko som et produkt av avhengighet og påvirkning.

DEFINISJON

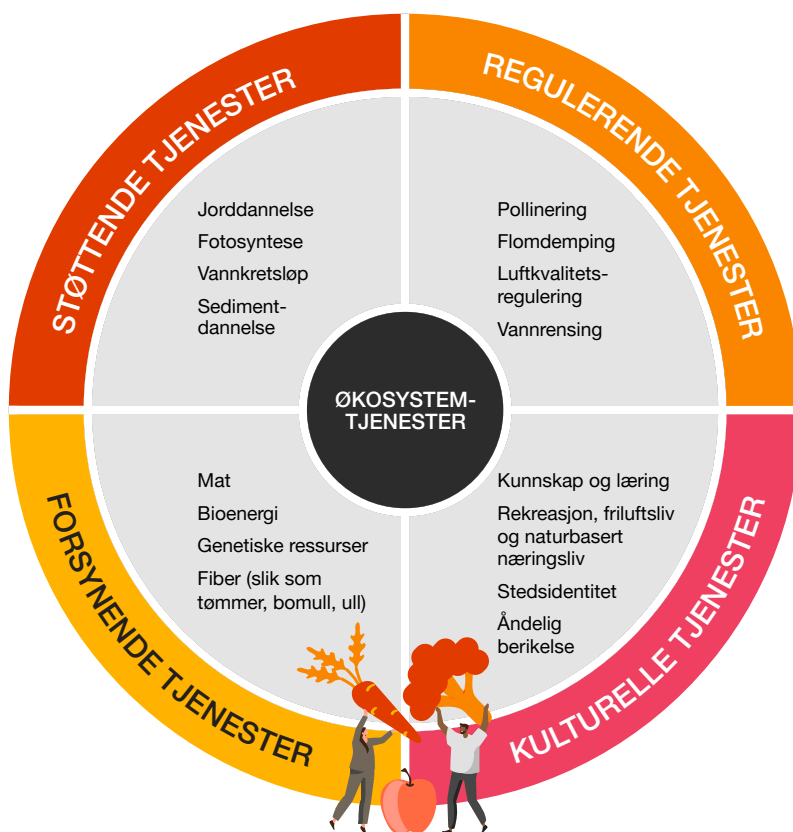
Naturpositiv omstilling defineres som en samfunnsmessig overgang hvor målet er at næringslivet opererer innenfor planetens tålegrenser, som oppnås ved å stanse og reversere tap av natur.

DEFINISJON

Naturrisiko er risikoen for strategiske og økonomiske konsekvenser for bedrifter og samfunn når tap av natur, eller overgangen til et samfunn hvor bruk av natur er innenfor jordens tålegrenser, endrer forutsetningene og rammene for næringsvirksomhet og økonomien.

Figur 01-02: Eksempler på økosystemtjenester fordelt på fire kategorier.

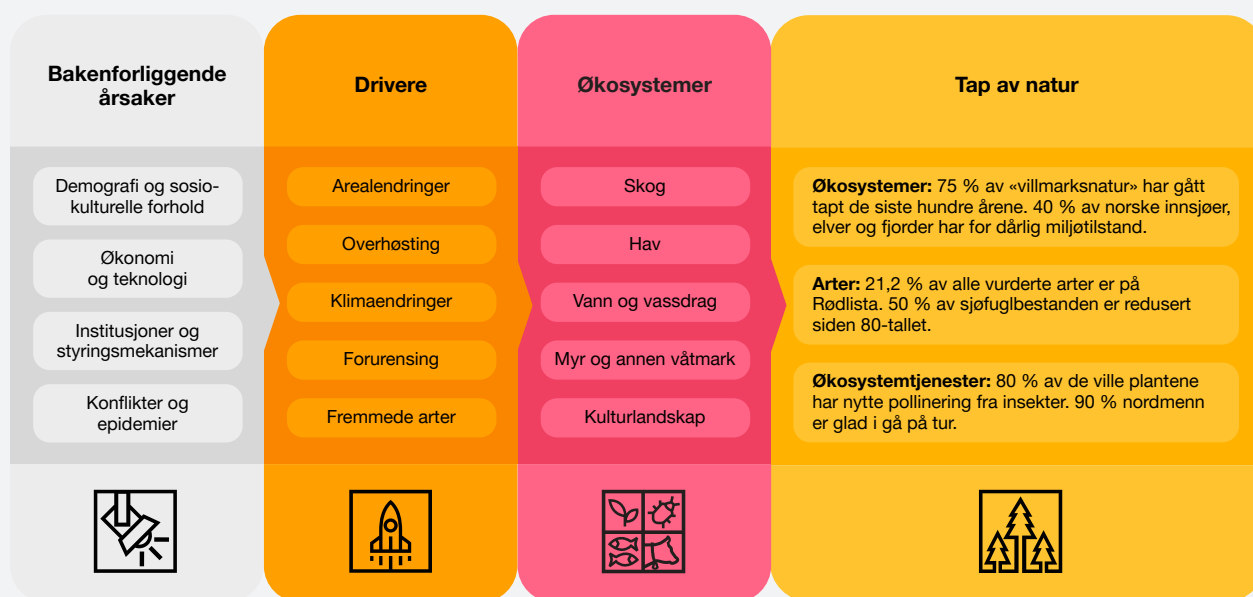
DEFINISJON
 Økosystemtjenester er et samlebegrep som beskriver alle de goder og tjenester vi får fra naturen, som bidrar til menneskers velferd enten direkte eller indirekte.

Hvorfor oppstår tap av natur?

IPBES (2019) oppsummerte at nedgangen i naturens tilstand globalt (målt ved økosystemer, arter og naturens bidrag til mennesker) er et resultat av fem drivere.

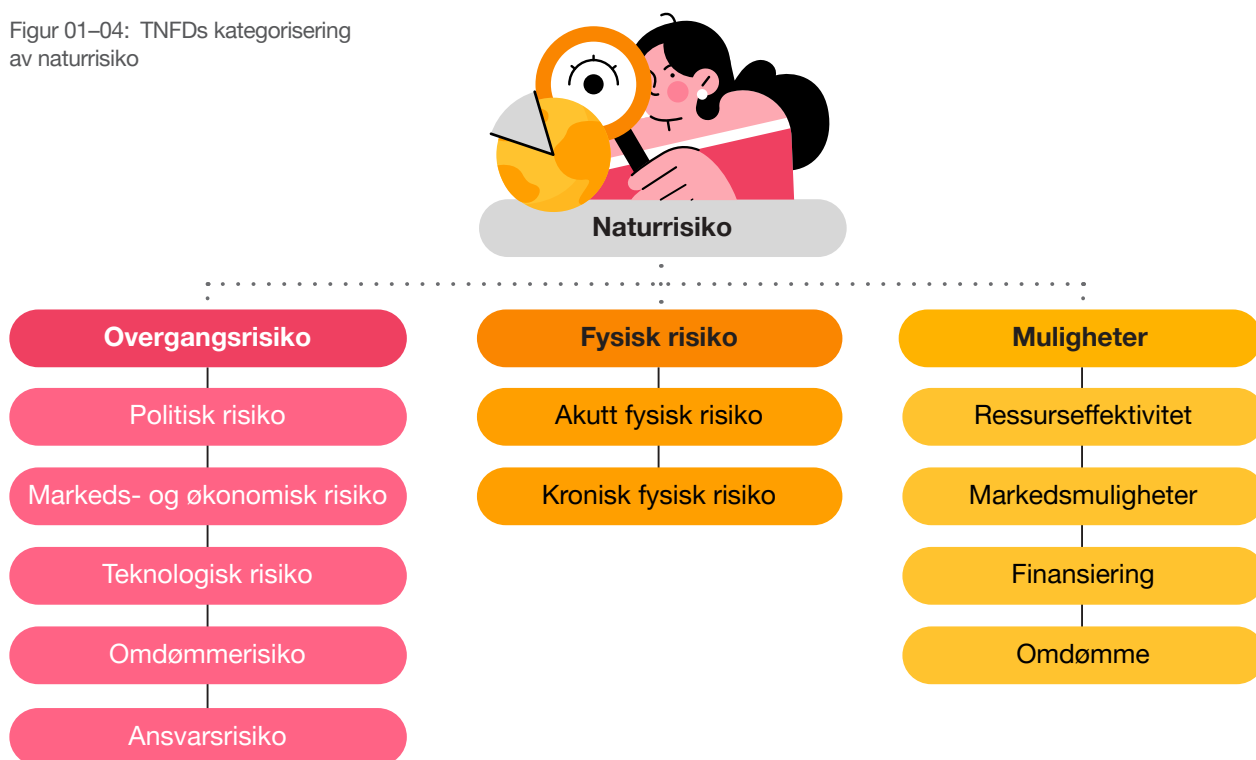
Disse driverne oppstår som et resultat av bakenforliggende årsaker, som igjen påvirkes av menneskelige verdier og atferd.

Figur 01-03: Hoveddriverne bak naturtap, fritt etter SBTN.

Selv om alle selskaper avhenger av natur, er det ikke alltid like lett å sette fingeren på hva bedriften faktisk er avhengig av. For å vurdere selskapets naturrisiko er det nødvendig å kjenne til de ulike typene av naturrisikoer og muligheter som finnes. Følgende kategorisering er hentet fra *Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD)*, et globalt initiativ som arbeider med å utvikle et rammeverk med analyseverktøy og rapporteringsanbefalinger for naturrisiko.

Figur 01–04: TNFDs kategorisering av naturrisiko

Naturrisiko deles gjerne inn i to kategorier. **Overgangsrisiko** oppstår når omstillingen til et naturpositivt samfunn fører til endringer i politikk og reguleringer, teknologi, markedsforhold, omdømme eller ansvar, som endrer forutsetningene for næringslivet. Eksempelvis vil EUs progressive miljøpolitikk kunne føre til risiko for økte kostnader knyttet til rapportering eller etterlevelse av strengere krav. **Fysisk risiko** er risikoen knyttet til konsekvensene av fysiske kortsiktige eller langsiktige endringer i naturen. Dette kan potensielt gi store kostnader, eksempelvis om selskapet ikke lenger får tak i råmaterialer de er avhengig av i sin produksjon eller at økosystemer bedriften er avhengig av går tapt.

Naturrisiko trenger ikke kun å være negativt. Det finnes også en oppside knyttet til å redusere negativ påvirkning eller avhengighet av natur, samt bidra til å øke den økologiske tilstanden i ulike naturområder. Løsninger som reduserer naturrisiko kan også gi en rekke ulike forretningsmuligheter. Et eksempel på dette er en aktør på Vestlandet som benytter ressurser i matavfall til produksjon av larver som proteinkilder til dyrefôr, som igjen kan bidra til å redusere avhengighet av importert soya og dermed redusere arealsbruksendringer.

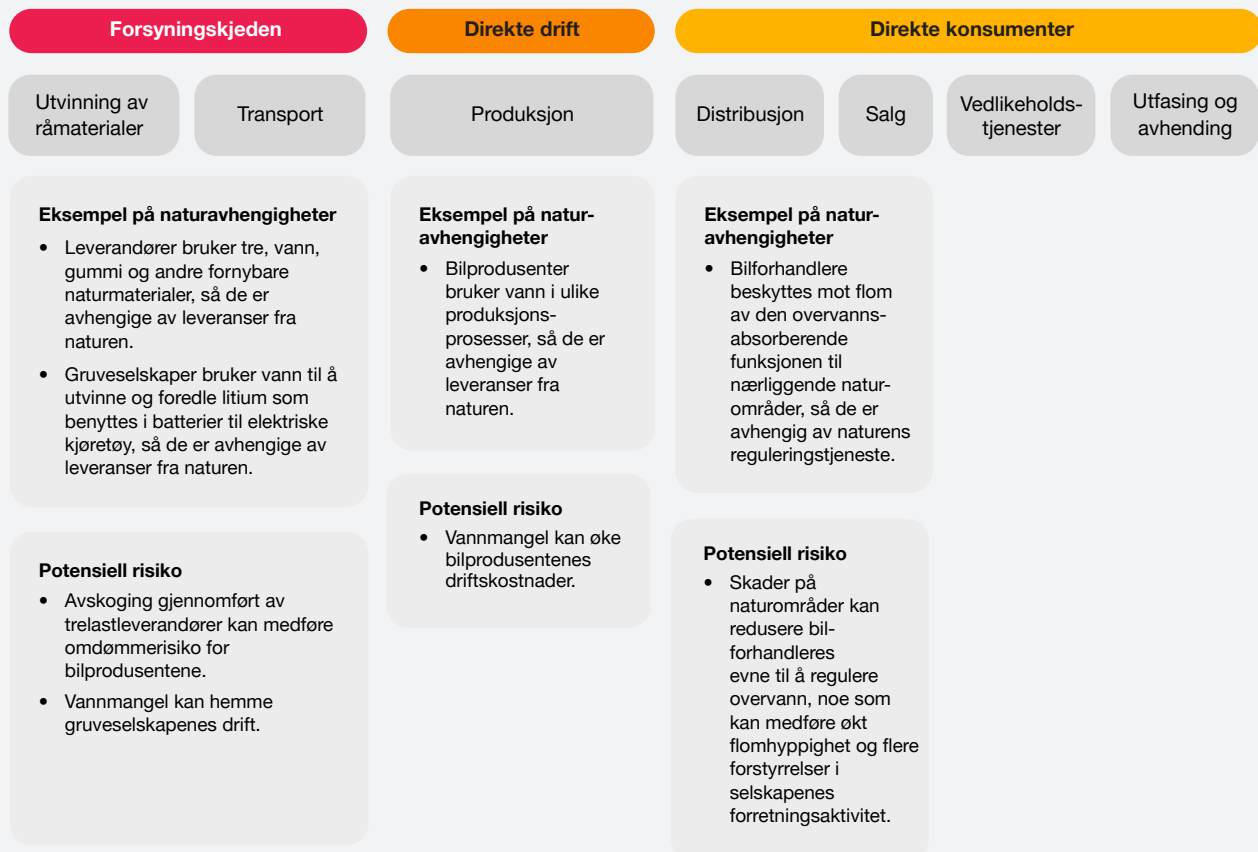
Naturrisiko kan oppstå i alle ledd av en verdikjede. For å illustrere dette kan vi bruke et eksempel fra en produsent av elbiler

Elbil-produsenten har tre steg i sin verdikjede: (1) forsyningskjeden (hvor råmaterialer utvinnes og transporteres), (2) direkte drift (hvor produksjonen foregår), og (3) direkte konsumenter, hvor bilen distribueres og selges, vedlikeholdes og vrakes. I hvert steg utsettes produsenten for ulike typer naturrisiko, gjennom sin avhengighet av natur.

Produsenten utstyrer bilen med dekk, slanger og andre deler fra naturgummi. Ettersom bilen er elektrisk trengs

et batteri som inneholder litium. Litium er et mineral som krever betydelige mengder vann for å utvinne og prosessere. Vann og naturgummi er eksempler på naturressurser som stammer fra økosystemtjenester kjent som forsynende tjenester. Andre, like viktige tjenester for bilprodusenten, er regulerende tjenester, for eksempel en nærliggende myr som bidrar til å beskytte fabrikkens mot flom.

Figur 01–05: Eksempel på naturrisiko i bilens verdikjede

1.2 Hva er naturrisiko i Norge?

Tilstanden til norsk natur

Verden står overfor en naturkrise, og krisen er høyst reell også i Norge. Hos oss står hver femte art på rødlista, og 285 naturtyper er rødlistet. Naturindeksen for Norge viser en nedgang for mange viktige naturtyper. Om lag 75 prosent av «villmarksnatur» i Norge har forsvunnet de siste hundre årene og tapet fortsetter å øke. Videre har vi heller ikke nådd noen av målsettingene i biomangfoldkonvensjonens avtale fra 2010, de såkalte Aichi-målene. Blant annet er norsk naturvern svært lite representativt, ved at vi bare har vernet fire prosent av den produktive skogen og kun rundt ett prosent av havet tilknyttet fastlandet.

Den viktigste årsaken til tap av norsk natur er arealendringer, som påvirker ni av ti truede arter. Arealendringer er fysiske inngrep som jord- og skogbruksaktivitet eller utbygging av infrastruktur, boliger, hytter og energianlegg.

Å fjerne en arts levested fører direkte til at det blir færre individer av arten. Mer indirekte fører stadige inngrep også til at vi stykker opp naturen slik at den er mindre sammenhengende. Det gjør arter mer sårbare for å bli utryddet. For eksempel gjør oppstykket natur det vanskeligere for arter å bevege seg nordover eller opp i høyden hvor det er kjøligere, noe vi antar at flere arter vil gjøre i takt med den globale oppvarmingen. Oppstykket natur fører også til at vi får mange små bestander som er adskilt fra hverandre. Små bestander av en art uten kontakt med andre bestander vil over tid få mindre genetisk variasjon innad, som er en viktig forutsetning for en arts overlevelse.

Usikkerhet om hvordan mange små inngrep og endret bruk av natur påvirker arter gjør at det er vanskelig å forutsi effekter mindre inngrep kan ha på naturmangfoldet. Er summen av endringene stor nok, vil økosystemer stadig miste flere funksjoner, som også medfører store ulemper og kostnader for mennesker og samfunn. I Norge ser vi eksempelvis økte kostbare flomskader, redusert landbruksproduksjon som følge av færre pollinerende insekter, tapte reiselivsinntekter som følge av reduserte bestander av villaks, nedlagte fiskeriaktiviteter på grunn av nedfiskede bestander, reduserte eiendomsverdier som følge av nedbygd nærnatur i boligområder og redusert opplevelsesverdi og folkehelseeffekt i friluftslivet.

Naturrisiko i Norge

Ettersom tap av natur i all hovedsak skjer lokalt, vil mange typer naturrisiko være spesifikke for norske forhold. I tabellen til høyre vises generelle risikoer for alle norske virksomheter.

Overgangsrisiko

Politisk risiko

- Nye tiltak, virkemidler og krav som oppfølging av [naturavtalen](#) i Norge:
 - 30 prosent vern
 - 30 prosent restaurering
 - Bevare og reparere natur
 - Redusere fremmede arter med 50 prosent
- Endring i tilgang til arealer for arealkrevende virksomheter
- Økt krav til gjenbruk av materialer
- Strengere rapporteringskrav knyttet til natur og naturrisiko
- Strengere lovgivning og krav om vern og andre bevaringsformer
- Strengere krav til konsekvensutredninger, kunnskapsgrunnlag, samt avbøtende og kompensierende tiltak
- Tap av anbud på grunn av manglende evne til å oppfylle krav om arealnøytralitet, naturhensyn, sertifisering og lignende

- Økt trengsel, konflikt og folkelig opprør som følge av svekkede naturgoder

Markeds- og økonomisk risiko

- Økte kostnader som følge av strengere miljøkrav
- Økte og nye avgifter på natur

Omdømmerisiko

- Endrede holdninger og forståelse i befolkningen/samfunnet (slik som kampanjen mot palmeolje)

Teknologisk risiko

- Manglende teknologi til å løse naturutfordringer, slik som for å sikre naturbaserte løsninger, reparere degraderte økosystemer, kunnskap og tekniske løsninger for sirkulærøkonomi

Ansvarsrisiko

- Risiko for straff eller bøtelegging som følge av brudd på mer komplekse og strenge miljøregelverk

Fysisk risiko

Akutt fysisk risiko

- Uregelmessige eller akutte endringer i ellers forutsigbare naturforhold, eksempelvis uvanlig algeoppblomstring som skader marine arter og havnæringer
- Naturskader som fører til sviktende råvaretilgang og deretter økte kostnader

Kronisk fysisk risiko

- Naturens svekkede evne til å levere ulike typer økosystemtjenester, inkludert både støttende og regulerende tjenester samt ressurser – som næringsomsetning i jordsmonn, regulering av insekter som gjør skade, pollinering, vannrensing, flomdemping og karbonlagring
- Skade fra fremmede arter som medfører økte kostnader for bedrifter som er avhengig av stabile naturforhold

Muligheter

Ressurseffektivitet

Sparte kostnader gjennom ressurseffektiviserende tiltak

Markedsmuligheter

- Nye kunder som er opptatt av natur og miljø
- Nye forretningsmuligheter som baserer seg på naturpositive produkter eller forretningsmodeller

Finansiering

Mulighet for bedre låne- og kredittvilkår fra banker, forsikring og kredittinstitusjoner

Omdømme

- Miljøsertifisering av selskaper eller produkter som styrker selskapets troverdighet og omdømme, og øker kunders betalingsvilje
- Bedret omdømme som følge av ivaretagelse av natur kan gi høyere kundelojalitet

1.3 Eksempel på naturrisiko for et av hovedøkosystemene i Norge

I denne oversikten viser vi en overordnet liste med typiske eksempler på naturrisiko for myr og annen våtmark. Dette er et av syv hovedøkosystemer i Norge¹.

I [kapittel 3.2](#) vises en mer utfyllende liste for fire andre hovedøkosystemer: skog, hav, vann og vassdrag og

kulturlandskap. Disse fem er store og viktige biomer² i Norge, og er derfor et godt utgangspunkt for bedrifter som ønsker en bedre forståelse for hvilke naturrisikoer som kan befinne seg i naturområder hvor de har økonomisk aktivitet.

1 De syv hovedøkosystemene i Norge er hav, kystvann, myr og annen våtmark, vann og vassdrag, skog, kulturlandskap og åpne lavlandsområder og fjell. Disse blir ofte viderefremidlet som fem sentrale naturtyper: hav, skog, myr og våtmark, kulturlandskap og vassdrag.

2 Biomer er en global inndeling av naturen, oftest inndelt etter hvilke typer planter som lever der basert på temperatur og nedbør. Eksempler er tundra, savanne eller korallrev.

Myr og annen våtmark

Våtmark er natur som er helt eller delvis dekket av vann hele eller deler av året. Myr er en type våtmark, som dekker 9,8 prosent av landarealet i Norge.

Rødlisterstatus

[289 truede arter](#) (10 prosent av de truede artene).

Økologisk tilstand

[Statusen i våtmark er middels](#), med en negativ utvikling. Mer enn en tredel av alle myrer i Norge er ødelagt.

Påvirkes negativt av

Grøfting, drenering og oppdyrking til jordbruksformål og skogplanting, uttak til brensel og torv til hager, og nedbygging til veier eller boliger.

Økosystemtjenester

Rasteplass for fugler, levested for mange planter og dyr, demper flom, renser vann, lagrer karbon, er arena for friluftsliv og er et historisk arkiv.

Overgangsrisiko

- Forbud mot bygging, torvuttak og annen påvirkning på myr er varslet
- Økonomiske virkemidler for å hindre ødeleggelse av karbonrik natur kan bli vedtatt
- Andre land har vedtatt forbud mot torv i hagejord, og det er diskutert også i Norge
- Avgift på uttak av torv er foreslått

Fysisk risiko

- Bygging på myr og våtmark gir risiko for setningsskader og flomskade
- Dyrking på myr medfører konstant behov for å lede bort vann, som kan gjøre skade andre steder, samt øke risiko for at prosjektet mislykkes

Muligheter

- Restaurering av myr og andre karbonrike arealer kan gi karbonkreditt
- Robuste, velfungerende myrer og andre våtmarker gir store samfunnsgoder gjennom naturlig karbonfangst og lagring

Hvordan oppfattes naturrisiko i norsk næringsliv?

For å undersøke hvordan norske bedrifter arbeider med naturrisiko har PwC og Sabima samlet inn data gjennom en spørreundersøkelse, samt gjennomført tre workshops i løpet av høsten 2022 og vinteren 2023. Resultatet fra spørreundersøkelsen er basert på et begrenset utvalg bedrifter, og vil således ikke være representativt for et samlet norsk næringsliv. Likevel gir det innsikt i nåsituasjon og utfordringene selskaper står i, og har blitt brukt som en del av grunnlaget for arbeidet med denne rapporten. Les mer om undersøkelsen funn, metode og bakgrunn i [kapittel 4.5](#).

Oppsummering av resultater

- 65 prosent av bedriftene mener at tap av natur og biologisk mangfold utgjør en vesentlig risiko for deres virksomhet; 75 prosent mener det utgjør en risiko for sin verdikjede.
- Det er stor variasjon i kjennskap til Norges miljømål og i hvor stor grad myndighetene legger til rette for at bedriftene skal oppnå disse. Av to svar mulig svarte 93 prosent av respondentene at regjeringen har ansvar for å oppnå målene, 55 prosent svarte selskaper og kun 33 prosent svarte kommuner.
- 98 prosent mener at press fra kunder eller investorer er hoveddrivkraften bak selskapenes arbeid med å redusere natur- og arealpåvirkning. 75 prosent peker også på nye krav fra myndighetene som en viktig årsak.
- Bedriftene er opptatt av å redusere risiko: 40 prosent har identifisert risiko knyttet til natur- og miljøpåvirkning, og 50 prosent er i gang med å vurdere risikoen. Hovedutfordringene er imidlertid at de mangler kompetanse og gode rammeverk, det er vanskelig å kvantifisere risikoen og de har lite oversikt over risiko i verdikjeden.
- Naturrisiko er komplekst. Det er stor variasjon når det kommer til å forstå hvilke økosystemtjenester bedriftene er avhengige av, og hvor enkelt det er å redusere natur- og miljøpåvirkning. For å forenkle dette arbeidet ønsker bedriftene at myndighetene setter klare mål, og vedtar tydeligere og strengere regelverk.

”

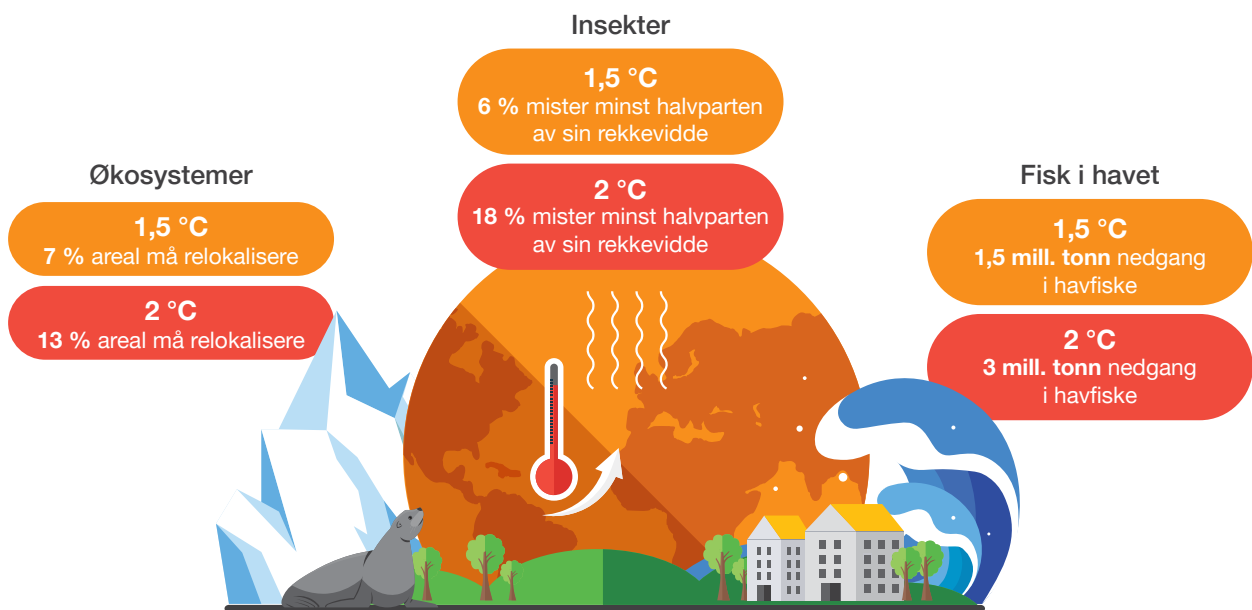
Skal flere bedrifter starte arbeidet med naturrisiko, må derfor både tydeligere krav og retningslinjer fra myndighetene komme på plass.

1.4 Sammenheng mellom naturrisiko og klimarisiko

Naturrisiko er tett knyttet til klimarisiko, og vice versa. I FNs klimapanel (IPCC) sjette hovedrapport (2023)¹ slås det fast at å kutte utslipp ikke er nok – ødeleggelsen av natur må stanses og ødelagt natur må repareres for at vi skal kunne løse klimakrisen. Det haster mer enn tidligere antatt å legge om til en klimarobust utvikling, og bevaring av økosystemer er fundamentalt for å oppnå dette. På samme tid er klimaendringene en av de fem største driverne bak økt tap av natur, og forskjellene i konsekvenser for naturen dersom vi oppnår 2 °C oppvarming istedenfor 1,5 °C er vesentlige.

Figur 01–06: Eksempler på hvor destabiliserende kun 0,5 °C mer global oppvarming vil bety for naturens tilstand.

Konsekvenser for natur av 1,5 °C vs 2 °C grader global oppvarming

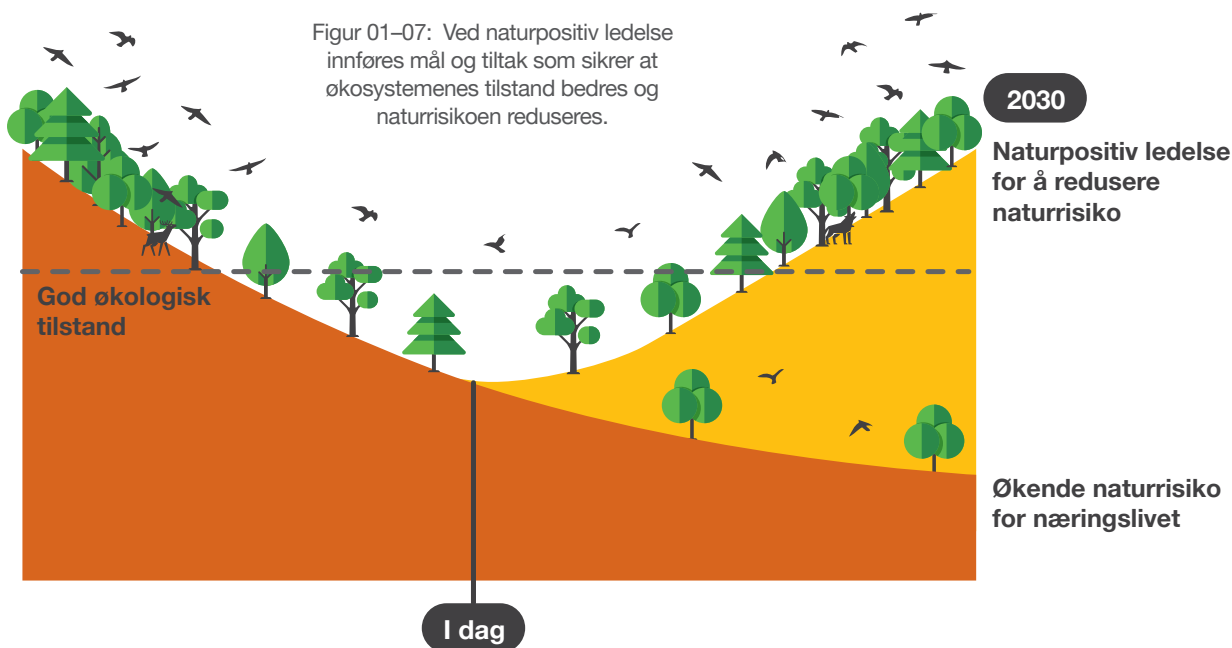

Kilde: IPCC (2018), WWF (2021)

Nedbygging av natur fører på sin side til store utslipp av klimagasser fra arealene, og ødelegger regulerende tjenester som flomvern eller erosjonsvern som er viktig for å redusere klimarisiko. I noen tilfeller kan det oppstå en målkonflikt mellom natur- og klimatiltak. Eksempelvis kan utbygging av fornybar energi føre til negative konsekvenser for naturen, og i slike tilfeller er det viktig å gjøre gode avveininger. Da vil gode analyser være en viktig forutsetning.

Vi må ta fatt i begge kriser og finne løsninger på samme tid. Dette betyr imidlertid ikke at løsningene for de to krisene er like – de har ulike drivere og krever en tilpasset strategi. I tilfeller hvor det oppstår målkonflikter er det ekstra viktig å ha et bevisst forhold til, og i størst mulig grad konkrete beregninger av, hvilke og hvor store konsekvenser ulike inngrep vil ha på naturen.

¹ IPCC (2023): AR6 Synthesis Report

1.5 Naturpositivitet som et svar på klima- og naturrisiko

For å stanse klimaendringene har vi allerede et globalt mål gjennom Parisavtalen. Verdens land har forpliktet seg til å begrense global oppvarming vel under 2 °C, helst under 1,5 °C, sammenlignet med førindustrielle nivåer. En utfordring med naturkrisen er at der klimakrisen løses ved en felles, global innsats, må naturkrisen i stor grad løses lokalt og nasjonalt. Likevel er det et stort ønske om et globalt mål for å mobilisere land og næringsliv verden over, og for å kunne styre i en felles retning.

Under forhandlingene om naturavtalen i Montreal i desember 2022 ble det satt mange gode mål for natur, men det ene, overordnede globale målet savnes av mange. Over 300 organisasjoner har derfor samlet seg for å fremme et felles globalt mål for naturen: [Naturpositiv innen 2030](#). Dette innebærer null netto tap, med 2020 som basisår, en netto økning/forbedring av natur innen 2030, og fullstendig gjenoppretting av skadet natur innen 2050. Selv om det ikke ble uttalt eksplisitt, er dette i tråd med helheten i naturavtalen, som sier at vi skal «stanse og reversere» tap av natur innen 2030, og som tegner opp en visjon for 2050 der naturen er verdisatt, bevart, restaurert og klokt brukt og forvaltet. PwC og Sabima stiller seg bak målet om å være naturpositiv innen 2030, og for å kunne oppnå dette er det helt avgjørende at næringslivet tar sin del av ansvaret og starter arbeidet allerede i dag.

I realiteten vil det være en sum av enkelttiltak som tar oss til et naturpositivt samfunn. Dette kan skje gjennom

konkrete prosjekter igangsatt av næringslivet, eller hele selskaper som omstiller forretningsmodellen mot et naturpositivt næringsliv. Uansett vil det være behov for en reell omstilling fra dagens situasjon. Det kan være krevende å sette i gang, og dokumentasjon av at selskaper oppnår naturpositivitet må skje gjennom et robust naturregnskap. For å gå i netto null eller oppnå et positivt resultat, må selskaper summere sine negative og positive bidrag – akkurat som i et finansielt regnskap. Naturregnskap som virkemiddel har fortsatt en vei å gå før det blir allment tilgjengelig, da det mangler sentrale mekanismer som verdisetting av ulike typer natur. Samtidig pågår et konkret arbeid hos norske myndigheter for å etablere et rammeverk for naturregnskap, og det ventes konkrete resultater fra dette relativt snart. Forventningen er at rammeverket vil bli operativt både på selskapsnivå og prosjektnivå.

Uavhengig av dette er det viktig at selskaper kommer i gang så snart som mulig. Derfor må vi foreløpig se på naturpositivitet som et overordnet mål, og vurderinger av konkrete handlinger og effekten av enkeltprosjekter vil være viktig på veien mot målet. Med dette som bakgrunn har vi laget en [praktisk veileder til naturpositiv ledelse](#) for næringslivet, som presenteres i neste kapittel. Der vil selskaper finne en femstegsmodell, som kan brukes til å møte egen naturrisiko, samt legge en plan for naturpositiv omstilling. Rapporten inneholder også en [verktøykasse for naturpositiv ledelse](#), som inneholder ulike hjelpemidler selskaper kan ta i bruk i arbeidet med naturrisiko.

02

Femstegsmodellen for naturpositiv ledelse

Det vil ikke ta lang tid før naturrisiko påvirker bunnlinjen til selskaper. Vi anbefaler derfor at selskapene allerede i dag starter sitt arbeid med natur, og prioriterer det på lik linje med annen risikostyring. Fremtidsrettede ledere bør utnytte muligheten til å skape naturpositive forretningsmodeller som ikke bare minimerer natur- og klimarisiko, men som også styrker selskapets konkurransekraft og resultater – og ikke minst bidrar til en positiv samfunnsutvikling. Uansett hva som prioriteres – risikostyring, verdiskaping, eller begge – vil selskaper dra fordel av å vurdere sin naturrisiko og sette i gang med naturpositiv ledelse.

2.1 Formål og bakgrunn for vår praktiske veileder

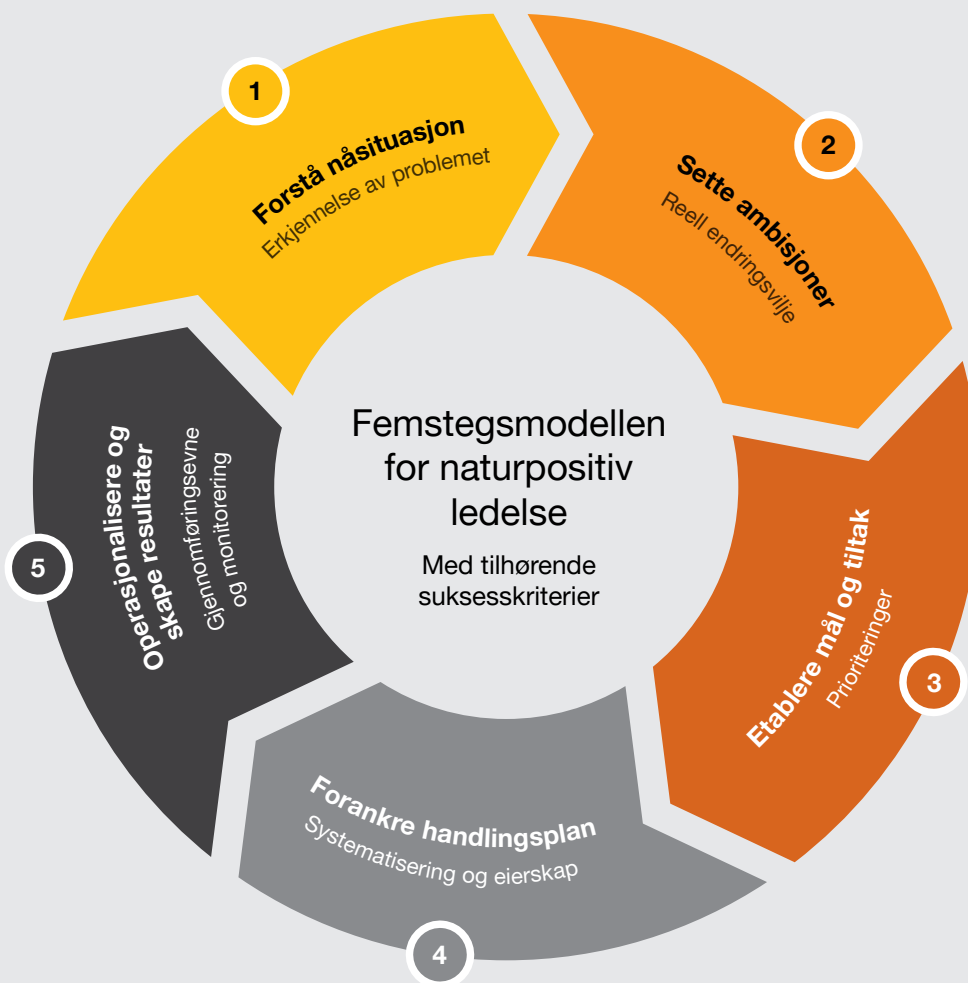
PwC og Sabima har gjennom et omfattende samarbeid, sammen med bidragsytere fra syv, store norske bedrifter, fått bekreftet næringslivets behov for en praktisk veileder for naturpositiv ledelse. Vår veileder bygger på tre sentrale erkjennelser:

- 1. Naturkrisen kan gi store konsekvenser for bedrifter og samfunn,** men det er utfordrende for selskaper å orientere seg i et umodent felt
- 2. Det gjenstår fremdeles mye utvikling og læring på området,** og både politiske rammebetingelser og beste praksis for bedrifter er ikke godt nok etablert i dag
- 3. Det er en konsensus om å komme i gang,** og mange norske bedrifter er ivrige etter å jobbe aktivt med sin naturstrategi, til tross for stor usikkerhet

Hvordan bruke modellen

Modellen er utarbeidet for å være så praktisk som mulig, til bruk av en rekke ulike typer virksomheter. Hver virksomhet må selv tilpasse stegene til sine forutsetninger, og ta i bruk de hjelpemidlene som de anser som hensiktsmessige. Samtidig må valgene som tas gi konkrete, målbare resultater. I hvert steg refereres det til ulike typer eksisterende rammeverk som kan tas i bruk, og disse er nøyere beskrevet i kapittel 3: [Verktøykasse for naturpositiv ledelse](#) og kapittel 4: [Vedlegg](#).

Før arbeidet går i gang bør selskapet avklare hvilket omfang analysen skal ha. En fullstendig analyse av selskapers naturrisiko vil inkludere både egen drift og verdikjede, men det kan være lurt å starte med deler av virksomhetens drift eller aktiviteter før omfanget utvides. For eksempel vil mange starte der de har best tilgang til data, hvor analyser forekommer fra før, eller for enkelte produktlinjer, prosjekter eller forretningsområder.

Steg 1: Forstå nåsituasjon

For å løse et komplekst problem er det avgjørende å forstå problemstillingen på best mulig måte. Dette begynner først og fremst med en erkjennelse av problemet, men krever i tillegg en nyansert forståelse av nåsituasjonen og gode data. For et selskap som ønsker å forstå sin nåsituasjon, vil det kreve en analyse av selskapets naturrisiko.

LEAP-rammeverket til TNFD (se [kapittel 3.4](#) for detaljert beskrivelse) er i dag ofte ansett som beste praksis for å analysere et selskaps naturrisiko. Vår femstegsmodell anbefaler å benytte dette rammeverket om mulig, men for selskaper som ønsker en forenklet oppskrift for å analysere naturrisiko kan man hovedsakelig forholde seg til **fem kjerneoppgaver** i analysen.

A. Kartlegg hvor din bedrift og verdikjede er lokalisert

Naturrisiko er i stor grad et stedfestet fenomen. Det vil si at risiko varierer med hvor selskapets aktiviteter befinner seg. Derfor er første steg i analysen å kartlegge hvor bedriften eller verdikjeden (avhengig av analysens ønsket omfang og kompleksitet) har operasjonell drift eller aktiviteter.

B. Kartlegg økosystemer, naturtyper eller arter som finner sted på bedriftens eller verdikjedens lokasjoner

Som et neste steg bør selskaper kartlegge hvilke økosystemer, naturtyper eller arter som finnes på de ulike lokasjonene selskapet eller verdikjeden har identifisert.

En mulig fremgangsmåte vil her være å utføre en overordnet kartlegging av hvilken natur som er på de ulike lokasjonene. Ved kartlegging av lokasjoner i Norge kan en for eksempel starte med en vurdering av naturtyper, som i Norge gjerne deles i syv hovedøkosystemer:

- Hav
- Kyst
- Myr og annen våtmark
- Vann og vassdrag
- Skog
- Kulturlandskap og åpne lavlandsområder
- Fjell

Denne kartleggingen utgjør et enkelt grunnlag for videre analyse. Kartleggingen innebærer bruk av tilgjengelige kartverktøy (for norske lokasjoner vil [Økologiske grunnkart](#) være et naturlig sted å starte), for å identifisere lokasjonenes økosystemer, naturtyper, trua og nær trua arter og andre variabler som vil være naturlig å inkludere ut fra hver enkelt lokasjon. Det kan også være nødvendig å involvere lokale ressurser eller interesser for å danne et så fullstendig bilde som mulig. En del bedrifter vil kunne bruke interne data, som ofte eksisterer dersom selskapet har utført undersøkelser i forkant av utbygginger, konsesjonsprosesser og lignende, men det kan også være nødvendig med ny datainnsamling i felt.

Informasjonen som samles inn kan gjerne systematiseres i kartdata-format, og bør være sporbar, nøyaktig og fullstendig. Les mer om tilgjengelige kartverktøy for analyse i [kapittel 3.6 – oversikt over gode verktøy og kilder](#).

Dersom selskapet har aktiviteter i veldig mange områder, kan det være nyttig å prioritere hvilke lokasjoner man ønsker å undersøke videre i femstegsmodellen. Et alternativ er å prioritere lokasjoner med strategisk viktighet for bedriften. Et annet alternativ er å benytte sårbare økosystemer som et premiss for hvilke lokasjoner som bør prioriteres i videre analyse, eventuelt en kombinasjon av disse to alternativene. TNFD har også publisert en [veiledning for hvordan lokasjoner bør prioriteres](#).

C. Analyse av bedriftens påvirkning på og avhengighet av natur

Naturrisiko og muligheter skapes gjennom bedriftens påvirkning på og avhengighet av natur. Derfor vil en god analyse av påvirkning og avhengighet være det viktigste trinnet å gjennomføre for å få oversikt over hvor de største risikoene og mulighetene ligger for bedriften.

- **Påvirkning på natur:** Etter at økosystemer, naturtyper og arter har blitt kartlagt, bør selskapet vurdere hvordan disse påvirkes av bedriftens aktiviteter. Det finnes ikke én, standardisert metode for hvordan en best kan bestemme hvordan selskapet påvirker natur, så det anbefales å bruke ulike typer verktøy og datasett. Databasen [ENCORE](#) har en god oversikt over påvirkning per sektor. Se også de øvrige verktøyene i [kapittel 3.6](#), og da spesielt verktøyene for å beregne miljømessig fotavtrykk.
- **Avhengighet av natur:** For å vurdere bedriftens avhengighet av natur, må bedriften utføre en kartlegging av hvilke økosystemtjenester og naturressurser bedriften er avhengig av for å kunne levere sine varer eller tjenester. Økosystemer bedriften er avhengig av behøver ikke nødvendigvis være på samme sted som bedriftens lokasjoner, så det vil være nødvendig å se dette i et verdikjedeperspektiv. Her kan det være nyttig å ta utgangspunkt i [kapittel 3.2 – naturrisiko for fem økosystemer i Norge](#).

Som et utgangspunkt kan bedrifter benytte verktøy og veiledere som vurderer naturrisiko på bransjenivå, som for eksempel [WWFs Biodiversity Risk Filter](#) eller [Water Risk Filter](#), gjennom deres [risikokartlegging etter industri](#). Se også [kapittel 3.1 - naturrisiko per bransje](#) for en overordnet vurdering av påvirkning og avhengighet etter bransje, eller ta i bruk ulike datakilder som presenteres i [kapittel 3.6](#). Det kan i tillegg være nyttig å bruke interne ressurser, for eksempel ansatte med god kjennskap til verdikjeden, fabrikksejere eller andre med kunnskap om lokale forhold.

For selskaper som ønsker å kvantifisere påvirkning eller avhengigheter av natur i større grad, vil det være behov for måleindikatorer.

TNFD oppsummerer to typer indikatorer som kan benyttes for å tallfeste naturrisiko:

- **Indikatorer for eksponeringsgrad:** Dette er indikatorer som kvantifiserer hvordan selskapet direkte eller indirekte blir påvirket av en naturrisiko.
 - Eksempel: Endring i fiskebestand og/eller kvoter for fiskearter som havfiske er avhengig av. Ved å måle dette kan et selskap i fiskerinæringen bedre forstå hvor eksponert det er for naturrisiko knyttet til denne dimensjonen av havets økologiske tilstand.

- **Indikatorer for alvorlighetsgrad:** Dette er indikatorer som kvantifiserer hvor alvorlig en potensiell naturrisiko kan være for en bedrift målt i økonomiske verdier.
 - Eksempel: Hvor mye det koster bedriften fra fiskerinæringen å flytte havfisket til et annet område med mer stabilitet, og om det er mulig å få tillatelse til å fiske i dette området.

Ved å kombinere tilgjengelige indikatorer for eksponering og alvorlighet vil selskaper være i bedre stand til å tallfeste naturrisiko. Se [TNFDs veiledning på indikatorer](#) for ulike typer risikoer og muligheter.

D. Identifiser risikoer og muligheter

Med bakgrunn i hvilke avhengigheter og påvirkninger som ble identifisert i forrige fase, kan bedriften nå identifisere hvilke risikoer og muligheter som foreligger for det valgte nivået av analysen (hele bedriften, utvalgte lokasjoner, prosjekter e.l.). Dette vil være en subjektiv vurdering av selskapets risikoer basert på både intern og ekstern informasjon, og en slik vurdering bør helst inkludere parametere som sannsynlighet for ulike hendelser og strategiske eller økonomiske konsekvenser. Se [kapittel 3.2](#) for eksempel på ulike typer risiko og muligheter for fem økosystemer i Norge. Se også [TNFDs veiledning](#) for en liste over ulike typer risikoer og muligheter.

E. Prioriter de mest vesentlige risikoene og mulighetene

Til slutt vil en fullstendig nåsituasjonsanalyse kreve en ytterligere prioritering i henhold til vesentlighetsprinsippet. Verdien av en prioritering er å sørge for at selskapet fokuserer på de mest relevante komponentene av nåsituasjonen når de skal etablere en strategi for naturpositiv omstilling.

Vesentlighet er ingen eksakt vitenskap, men vi anbefaler å vurdere dette som en balanse mellom fem viktige aspekter av vesentlighet:

- **Økonomisk konsekvens:** Hvilken påvirkning eller avhengighet kan medføre størst økonomisk konsekvens for bedriften? Det er ofte krevende å regne på konsekvens av naturrisiko, men estimater basert på gode antagelser kan benyttes for denne oppgavens skyld. Bedriftens omstillingsevne vil i tillegg være relevant i denne sammenheng.
- **Strategisk betydning:** Hvilke lokasjoner, aktiviteter eller ledd i verdikjeden vektlegges høyt i forbindelse med selskapets konkurransekraft eller fremtidige planer og investeringer.
- **Nøyaktighet:** Hvor stor sikkerhet er knyttet til dataene bak vurderingen av påvirkning og avhengighet? Datakvalitet og -tilgjengelighet på naturindikatorer begynner å modnes, men enkelte kilder er mer robuste enn andre. Se [kapittel 3.6](#) for en oversikt over potensielle utgangspunkt for måleparametere og indikatorer fra en rekke analyseverktøy og kilder. Vi anbefaler å bruke føre-var-prinsippet hvor usikkerhet er betydelig. Føre-var-prinsippet innebærer at tiltak for å unngå uopprettelig skade på naturmiljøet skal gjennomføres selv om det ikke foreligger fullstendig vitenskapelig kunnskap om problemets omfang og konsekvenser, og at man ikke skal unnlate å handle som følge av manglende kunnskap.

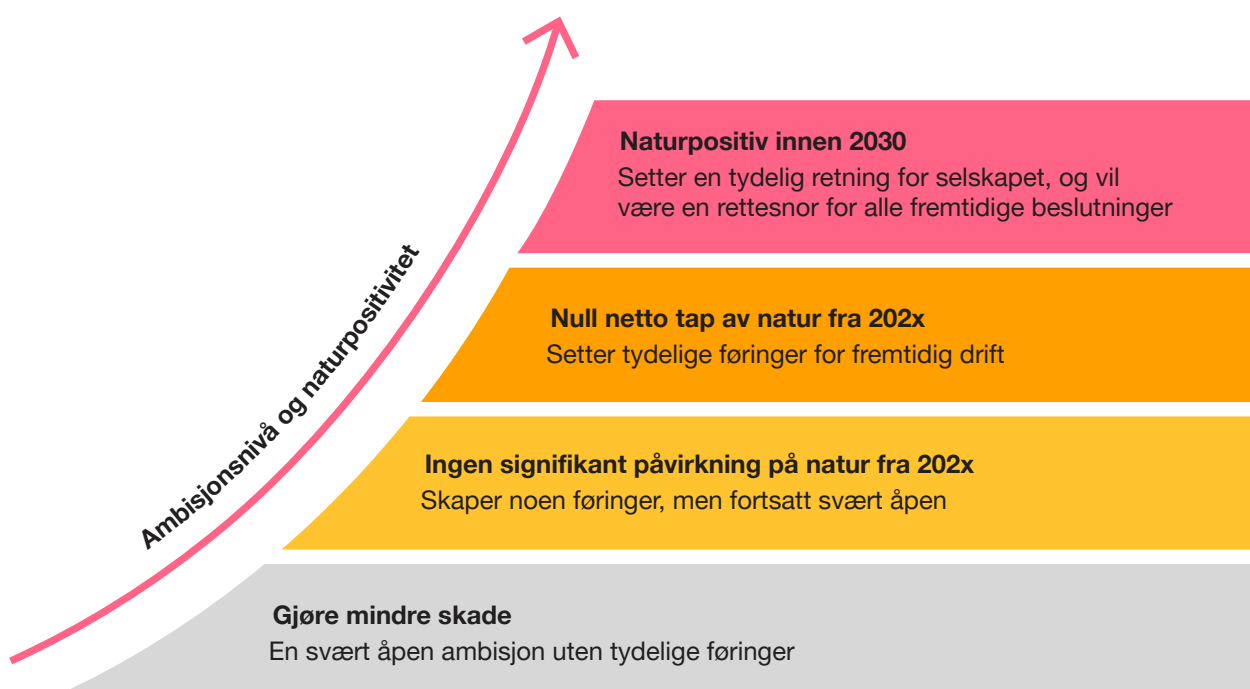
- **Forventninger fra interessenter:** Hvilke forventninger fra interessenter, spesielt de som befinner seg i nærområdet til naturen som er påvirket, ligger til grunn?
- **Påvirkningskraft:** Hvilke muligheter har selskapet og/eller verdikjeden for å redusere påvirkning eller avhengighet?

Steg 2: Sette ambisjoner

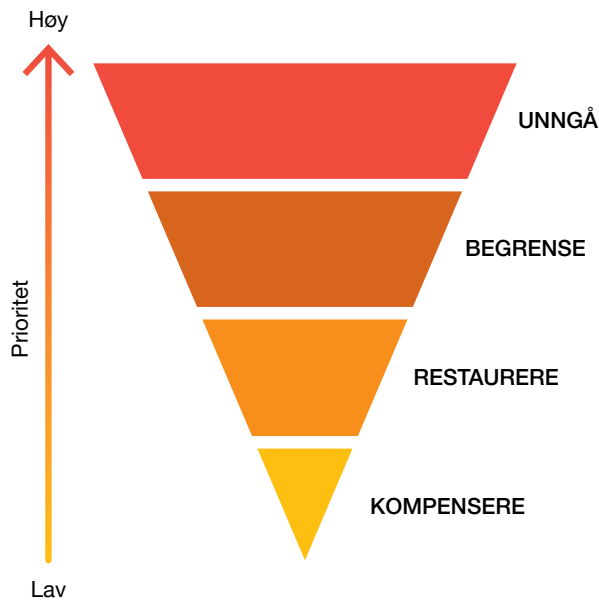
Innsikt om nåsituasjonen bidrar til å forberede selskapet på å sette sitt ambisjonsnivå, som er neste steg i modellen. En ambisjon skal fungere som en ledestjerne for hele selskapet, og gi retning i viktige beslutninger. PwC og Sabima anbefaler at alle selskaper setter en ambisjon i tråd med det globale ambisjonsnivået: naturpositiv innen 2030. Dette innebærer at selskapet må sette mål for å redusere egen negativ påvirkning i første omgang, for deretter å bevege seg raskest mulig i retning av å bli naturpositivt. Dette er en svært ambisiøs ambisjon for de fleste selskaper, men det vil også danne presedens for hvilket ansvar selskapet tar for naturen. En ambisjon vil, dersom det forankres godt i organisasjonen, danne et handlingsrom for omstilling.

Vi anerkjenner likevel at ikke alle selskaper kan, eller ønsker, å sette dette som ambisjon. Selskaper må selv vurdere hvilket nivå de ønsker å legge seg på, ut fra sine forutsetninger, sin nåsituasjon og sitt modenhetsnivå. I Figur 02–01 illustreres ulike ambisjonsnivåer, fra en svært åpen ambisjon (gjøre mindre skade), via null netto tap av natur, til retningsangivende ambisjoner som naturpositivitet.

Figur 02–01: Eksempler på økende ambisjonsnivå for naturpositiv ledelse

Figur 02–02: Tiltakshierarkiet, en måte å illustrere hvilke tiltak som skal prioriteres.

Viktig! Restaurering er meget krevende i praksis

Der inngrep i natur ikke kan unngås, vil restaurering og kompensasjon være det siste alternativet i hierarkiet av miljøhensyn. Restaurering har de siste årene fått mer oppmerksomhet på grunn av økt bevissthet rundt naturinngrep, men eksperter og forskere mener kunnskapsnivået fortsatt er lavt. For mange naturtyper er restaureringsmetoder umodne, og utfallet av restaureringstiltak kan være usikkert og ta lang tid å realisere.

En god restaureringsplan er avhengig av omfattende kartleggingsarbeid som gjøres før prosjekteringsfasen av nye anlegg eller konstruksjoner. På denne måten har selskapet oversikt over hva som faktisk skal restaureres før det begynner å tenke på hvordan restaureringen skal skje. Selve restaureringen krever mye kunnskap, og på grunn av variasjoner i regioner og tilstand på naturområder vil det ofte være nyttig å forholde seg til ulike tidsperspektiver. I økende grad vil det trolig også bli stilt krav om at restaureringen må være ferdig, eller i hvert fall iverksatt, før inngrepet det skal kompenseres for kan tillates gjennomført.

Steg 3: Etablere mål og tiltak

Med en felles ambisjon på plass, er neste steg å sette konkrete, vitenskapsbaserte og tidfestede mål. Ingen mål realiseres uten tiltak, og ingen tiltak kan anses som hensiktsmessig uten å være bundet til et forankret mål. Derfor har vår femstegsmodell plassert mål og tiltak i samme steg, etter at bedriftens ambisjoner er på plass.

Et godt utgangspunkt for å sette mål er å se til veiledningen til [Science Based Targets Network \(SBTN\)](#) om hvordan selskaper kan sette gode, vitenskapsbaserte mål, i tråd med planetens tålegrenser. Selv om man ikke følger metodikken til SBTN nøyaktig, vil selve utformingen av målene være nyttig å la seg inspirere av. [Se kapittel 3.5 – beskrivelse av rammeverket fra Science Based Targets Network \(SBTN\)](#) for mer informasjon.

PwC og Sabima anbefaler å bruke tiltakshierarkiet som hjelpemiddel for å utarbeide og sette gode mål. Tiltakshierarkiet er blant annet standard i konsekvensutredninger etter veiledning fra Miljødirektoratet, og SBTN bruker samme konsept i sine veiledere.

Selskaper bør sette mål, med tilhørende tiltak og indikatorer, per nivå i tiltakshierarkiet. Målene kan også deles inn i prosjektnivå eller for ulike dimensjoner av naturomstilling (eksempelvis biologisk mangfold, ressursforbruk, avfall og arealbruk). Hierarkiet deles inn i fire kategorier, hvor første steg skal prioriteres høyest og siste steg anses som en nødløsning:

- **Unngå** vesentlige skadevirkninger ved å eksempelvis endre eller tilpasse lokalisering eller metode. Å unngå er viktig av mange årsaker: skaden er irreversibel, det er høy usikkerhet om hvilke konsekvenser skaden vil påføre naturen, og unngåelse er det mest effektive tiltaket for å stanse tapet av natur.
- **Begrense** og redusere omfanget av skade eller inngrep i tid og utstrekning som ikke kan unngås.
- **Restaurere** vesentlig skadevirkninger som ikke kan unngås i et tiltak. Det kan være å fjerne anleggsveier og restaurere tilbake til opprinnelig natur, tette igjen grøfter etter tiltak i myr og våtmark, revegetere elvekanter med videre.
- **Kompensere** for vesentlige skadevirkninger som ikke kan unngås, begrenses eller restaureres. Dette krever gjerne tilgang til natur/arealer utenfor selve prosjektområdet, og bør være gjennomført før prosjektet ferdigstilles.

Tabell 02–01: Eksempel på samspill mellom ambisjon, mål og tiltak – samt indikatorer for å måle fremdrift for de ulike nivåene av tiltakshierarkiet. Som følge av lav tilgjengelighet av metoder for kompensering slår en ofte sammen de to nederste stegene.

Ambisjon: Naturpositiv innen 2030				
Naturmangfold				
Unngå	Mål: Ingen prosjekter skal berøre truede arter innen 2025		Mål: 66 % av alle leverandører skal forplikte seg til å unngå utbygging i myr og annen våtmark i Norge innen 2025	
	Tiltak: For alle nye prosjekter: kartlegge alle truede arter ved selskapets lokasjoner	Tiltak: Unngå å bygge på verneområder eller på områder med dårlig økologisk tilstand	Tiltak: Årlige møter med leverandører for å øke kunnskap om naturpåvirkning	
	Indikator: Antall truede arter, sortert per økosystem: Myr, hav, vann og vassdrag, skog, kulturlandskap	Indikator: Økologisk tilstand i økosystemer selskapet opererer i, sortert per økosystem: myr, hav, vann og vassdrag, skog, kulturlandskap		
		Indikator: Antall møter med leverandører	Indikator: Antall avtaler inngått	
Begrense	Mål: Redusere avskoging og skogferringelse i vår leverandørkjede med 75 % innen 2030		Mål: Minst 15 % årlig reduksjon i bruk av sprøytemidler fra og med 2024	
	Tiltak: Påvirke våre fem største leverandører til å sette av 20 prosent av deres skogbruksareal til vern	Tiltak: Påvirke våre fem største leverandører til drift med lukket hogst, som tar mer hensyn til artsmangfold og økosystemer i skog	Tiltak: Erstatt eksisterende sprøytemidler med naturlige alternativer	Tiltak: Legge til rette for naturlige fiender mot skadeinsekter
	Indikator: Dekar skog satt av til vern av leverandører	Indikator: Dekar lukket hogst i verdikjeden	Indikator: Mengde sprøytemiddel faset ut eller erstattet	
Restaurere og kompensere	Mål: Tilbakestill 25 % av påvirkede naturområder innen 2028		Mål: I alle nye prosjekter, restaurere natur tilsvarende 2:1 av inngrepet fra og med 2030	
	Tiltak: Kartlegge potensielle restaureringsområder	Tiltak: Etabler minst to restaureringsprosjekter ved siden av pågående arbeid som påvirker naturtyper	Tiltak: Etablere et naturregnskap som går i pluss fra og med 2030	
	Indikator: Dekar med restaureringspotensial kartlagt	Indikator: Antall restaureringsprosjekter <i>pågående</i> , <i>ferdigstilt</i> eller <i>planlagt</i> sortert per økosystem: myr, hav, vann og vassdrag, skog, kulturlandskap	Indikator: Dekar restaurert natur sortert per økosystem: myr, hav, vann og vassdrag, skog, kulturlandskap	

Handlingsplan

Mål: Ingen prosjekter skal berøre truede arter innen 2025

Tiltak	Indikator	Bidra til	Ansvarlig	Prioritet	Frist	Status
Tiltak 1.1: For alle nye prosjekter, kartlegge alle rødlistede (eller sårbare) arter ved selskapets lokasjoner	Antall truede arter, sortert per økosystem: myr, hav, vann og vassdrag, skog, kulturlandskap	Unngå	Navn/enhet	Høy/middels/lav	Måned/kvartal/år	...
Tiltak 1.2: Unngå å bygge på verneområder eller på områder med dårlig økologisk tilstand	Økologisk tilstand og i økosystemer man opererer i, sortert per økosystem: myr, hav, vann og vassdrag, skog, kulturlandskap	Unngå	Navn/enhet	Høy/middels/lav	Måned/kvartal/år	...
Tiltak

Steg 4: Forankre handlingsplan

Etter at selskapet har forankret ambisjoner, mål og tiltak vil det være behov for en systematisk handlingsplan. En god handlingsplan skal samle alt på ett sted, ideelt sett i et rammeverk eller mal som bedrifter allerede benytter. Dette kan eksempelvis være gjennom et årshjul, eller som en del av et målekort for en avdeling eller forretningsenhet. Over vises eksempel på en enkel handlingsplan selskaper kan ta utgangspunkt i. Se også [Kapittel 3.3 – malverk for handlingsplan](#).

I en handlingsplan vil det også være essensielt å benytte gode måleparametere, eller KPI-er. Disse indikatorene vil variere i stor grad ut fra tiltaket som skal igangsettes. Verktøyet [Naturindeks](#) kan brukes for å utforske ulike typer indikatorer som er knyttet til arter eller grupper av arter, som sammen representerer det biologiske mangfoldet i et økosystem.

Steg 5: Operasjonalisere og skape resultater

Det viktigste steget i naturpositiv ledelse er å operasjonalisere arbeidet i hele organisasjonen. Det er seks punkter som bør være på plass for å sikre at naturrisiko blir integrert på tvers av organisasjonen og til slutt skaper en naturpositiv omstilling:

A. Etablere rutiner for måling og rapportering

Underveis i analysen har selskapet samlet inn data fra ulike kilder og brukt dataene på ulike måter. Å etablere gode prosesser rundt datainnsamling og

datahåndtering vil være nødvendig for å sikre oppfølging og transparens for interne og eksterne interessenter. I tillegg vil et godt datagrunnlag skape merverdi for beslutningstakere gjennom å gi et bedre beslutningsgrunnlag. Dersom det eksisterer gode prosesser for måling, vil også rapportering på natur bli enklere å gjennomføre på en konsistent måte. **CDP**, en organisasjon som vurderer bærekraftsrapportering på klima og natur, anslår at det tar selskaper mellom 12 og 18 måneder før de er klare til å rapportere på natur, og det kan ta opptil tre år å bli klar for full rapportering. Det er derfor lurt å etablere gode systemer fra start, også for mindre bedrifter som skal dele data med andre deler av verdikjeden.

B. Kompetanseheving og definering av ansvar

For å sikre at handlingsplanen blir fulgt, må det tilbys intern opplæring i organisasjonen på natur, og ansvarsområder må bli tydelig definert. Mange bedrifter har arbeidet med natur på ulike nivåer allerede, men med nye mål og tiltak vil det være behov for kontinuerlig opplæring og kunnskapsoverføring. I denne prosessen er det viktig å involvere ansatte på riktig nivå for å sikre god gjennomføringsevne og tilstrekkelig forståelse for problemstillingene.

C. Styring og kontroll

For å sikre god oppfølging av mål og tiltak, er det viktig å etablere gode styrings- og kontrollsystemer. Dette kan gjøres ved å definere klare prosesser og ansvarsområder, og sørge for at det er tydelige, nedskrevne retningslinjer og rutiner for oppfølging av tiltakene. Det er også viktig å etablere god internkontroll og kvalitets-sikring av data som skal rapporteres. Selskapet må vurdere hvorvidt naturrisiko kan og bør integreres i eksisterende risikostyringsverktøy, og hvordan det eventuelt skal integreres i selskapets styring av finansielle, operasjonelle og strategiske risikoer.

D. Samarbeid i verdikjeden

De selskapene som har påvirkning på egne verdikjeder bør i større grad ta ansvar for å skape samarbeid og initiativer som fremmer en naturpositiv omstilling. Det kan gjennomføres på flere måter, som å stille tydelige krav til leverandører, inngå forskningssamarbeid eller tilby støtte og kunnskap til samarbeidspartnere. Naturrisiko oppstår langs hele verdikjeden, og selskaper bør derfor aktivt jobbe for å minimere verdikjedens naturrisiko på samme nivå som for sin egen bedrift.

E. Skap kultur og del erfaringer

Naturrisiko er et relativt nytt tema for de fleste, og det er mange som søker etter kunnskap og erfaringer. Internt i et selskap må det fokuseres på å inkludere og lære medarbeidere om natur og viktigheten av dette arbeidet, og inspirere, vise vei og skape en kultur hvor forståelsen for natur «sitter i veggene». Vi oppfordrer også selskaper til å hente inn andres kunnskap og erfaringer, og til å dele av egne erfaringer i sitt arbeid med natur, både positive og negative, for å akselerere fremgangen og unngå unødvendige feiltrinn.

F. Utfordre selskapets forretningsmodell

Naturpositiv ledelse vil gjøre et selskap mer robust i møte med naturrisiko, men mange selskaper har en forretningsmodell som ikke er forenlig med en naturpositiv omstilling. Lineære forretningsmodeller, som er den tradisjonelle måten å organisere en bedrift eller verdikjede etter, gjør stor skade på naturen. De er basert på å hente ut nye råvarer eller ressurser, som til sist blir til avfall, eller i beste fall resirkulert. Ved å utfordre selskapets forretningsmodell til å bli mer sirkulær, vil man bidra til en naturpositiv omstilling, samtidig som det reduserer selskapets egen naturrisiko.

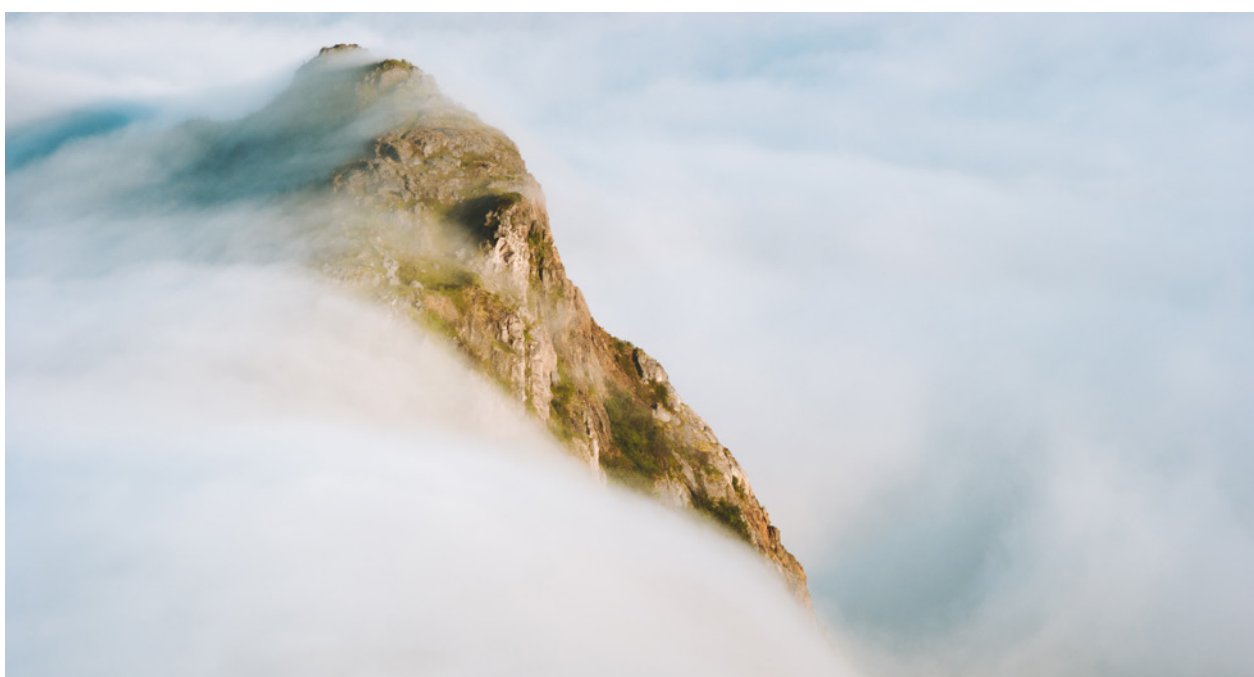
03 Verktøykasse for naturpositiv ledelse

Naturpositiv ledelse i praksis vil kreve bruk av gode hjelpemidler og verktøy. PwC og Sabima ønsker derfor å legge frem en verktøykasse som næringslivet aktivt kan ta i bruk. Dette kapitlet presenterer ulike hjelpemidler, fra bransjespesifikk innsikt om naturrisiko til en oppsummering av analysemetoder og rammeverk. Det er i tillegg beskrivelser av globale og regionale lovkrav og rapporteringsrammeverk i [kapittel 4 – vedlegg](#).

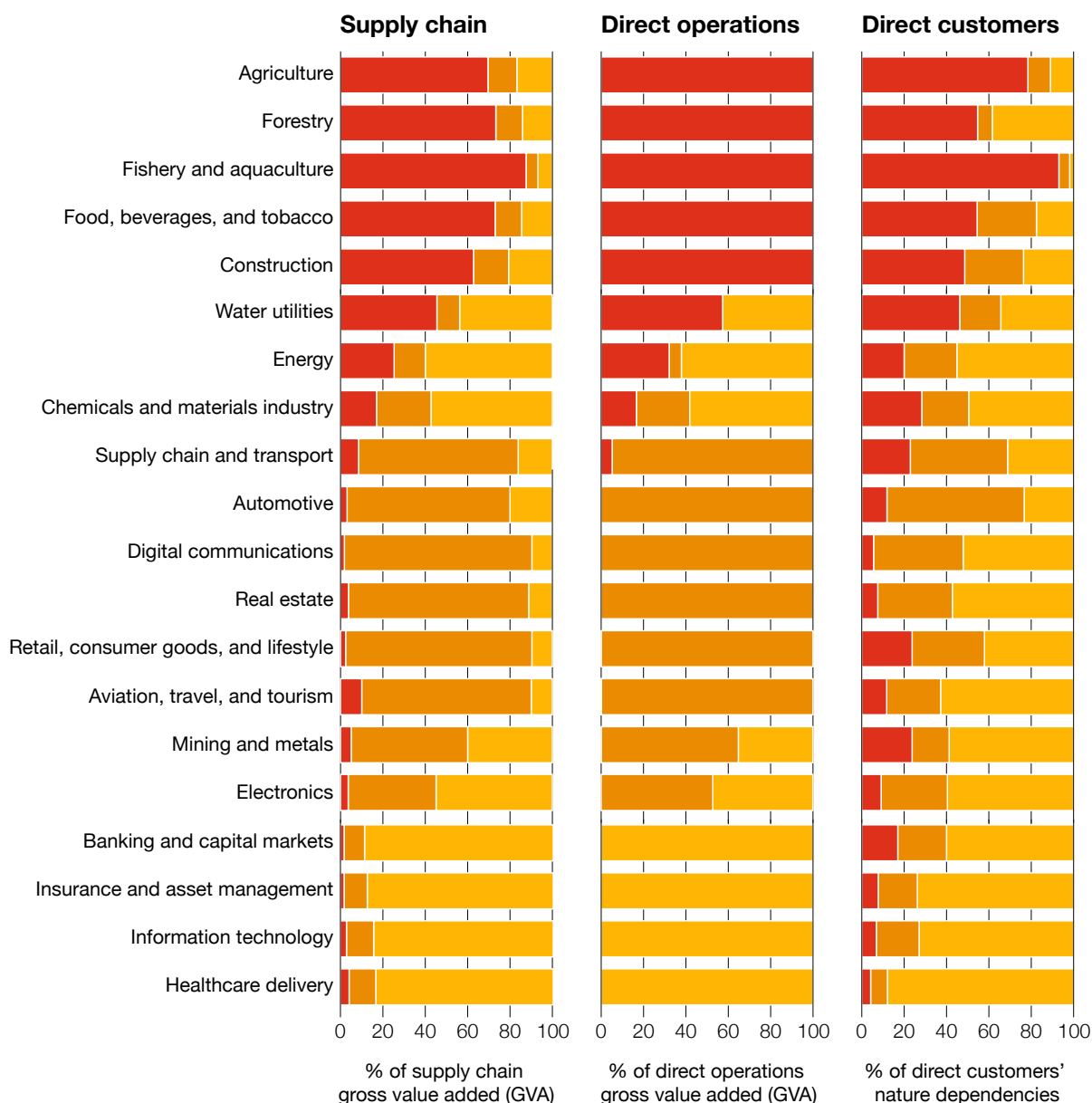
3.1 Naturrisiko per bransje

World Economic Forum (WEF) og PwC gjennomførte i 2020 en [analyse av naturrisiko](#) for 22 bransjer og deres verdikjeder. PwC oppdaterte analysen i 2023, og den inkluderer nå 20 bransjer, samt risiko for de ulike bransjenes kunder. Graden av avhengighet av natur for bransjenes brutto verdiskaping ble vurdert og kategorisert i tre nivåer: høy/sterk, moderat eller lav. Av 20 bransjer som ble analysert var samtlige utsatt for risiko på grunn av høy eller moderat avhengighet av natur i verdikjeden.

Bransjer med høy avhengighet av natur: I fem bransjer, blant annet jordbruk, skogbruk og fiske/havbruk, er all økonomisk verdiskaping fra operasjonelle aktiviteter sterkt avhengig av natur. I tillegg er minst 50

■ High ■ Moderate ■ Low

prosent av den økonomiske verdien produsert av bransjenes verdikjeder, også sterkt avhengig av natur. Byggebransjen er den største bransjen av disse fem, med aktiviteter verdt 4000 milliarder dollar. Til sammen skaper disse fem bransjene verdier for mer enn 1300 milliarder dollar, som tilsvarer 15 prosent av verdens BNP.

Bransjer med moderat avhengighet av natur: I 11 bransjer, deriblant energi, detaljhandel, eiendom og gruvedrift, er minst 35 prosent av verdiskapningen i

operasjonelle aktiviteter eller verdikjeden moderat eller sterkt avhengig av naturen.

Bransjer med lav avhengighet av natur: For finans- og forsikringsinstitusjoner, IT og helseleverandører er mindre enn 35 prosent av deres operasjonelle aktiviteter eller verdikjede sterkt eller moderat avhengig av natur. Selv om avhengighet av natur generelt er lavere i disse bransjene, vil det være flere unntak. Det vil være spesielt viktig å sikre at leverandører og kunder har gode analyser og strategier for håndtering av naturrisiko.

Det finnes også andre gode analyser på naturrisiko per bransje. WWF har gjennom sitt Risk Filter Suite publisert en [oversikt over påvirkning og avhengigheter](#).

3.2 Naturreisiko for fem hovedøkosystemer i Norge

Vi har her valgt å vise eksempler på fem av Norges syv hovedøkosystemer. Vi har ikke valgt å presentere fjell og kyst for forenklingens skyld.

Skog

Skog dekker 38 % av fastlandet, og huser 60 % av artene vi kjenner til i Norge.

Rødlistestatus

1330 truede arter (50 % av de truede artene).

Økologisk tilstand

Statusen i skog er middels, og utviklingen har en svak positiv tendens.

Påvirkes negativt av

Intensivt skogbruk (især flatehogst), fremmede arter, konvertering fra skog til bygninger, bygging av veier og annen infrastruktur.

Økosystemtjenester

Skogen binder og lagrer karbon, fungerer som vannrenser, demper flom og reduserer faren for ras og skred. Skogen gir viktige råstoffer som tømmer, og arbeidsplasser i skogbruket. Bidrar med mulighet for rekreasjon, friluftsliv, jakt, bær- og sopplukking.

Overgangsrisiko

- Strengere lovgivning og rammebetingelser fra EU og Norge (eksempelvis tømmerforordning eller EUs taksonomi)
- Strengere, mer helhetlige klimakrav til hele omløpet i skogen, fra en hogst til den neste
- Store innkjøpere av papir og sluttbrukere stiller tydeligere krav om at råstoffene kommer fra naturvennlig skogbruk
- Generelle miljømerker som Svanemerket og EU Ecolabel stiller krav om de strengeste sertifiseringsordningene for skogbruk til produkter de skal miljømerke
- Høyere forventninger til naturhensyn fra skogeiere til de som gjennomfører hogsten
- Reduserte tømmerpriser som følge av mer bruk av resirkulerte råstoffer

Fysisk risiko

- Dagens treslagssammensetning, med dominans av gran, vil fungere dårligere i et endret klima i Norge, noe som er krevende for skognæringen som opererer med et svært langsiktig investerings- og tidsperspektiv
- Ensformige industriskoger er mer utsatt fra ekstremvær og har økt risiko for brann og stormfelling
- Ensformige skoger med lavt artsmangfold kan gi økt risiko for angrep fra biller og sopp, og kan svekke næringsomsetning og vekst

Muligheter

- Finne den beste kombinasjonen mellom å bidra til (og kunne tjene penger på) klimaløsninger og bevaring av biologisk mangfold
- Satse på mangfoldige, robuste skoger som gir bedre tilpasning til et endret klima
- Mangfoldige skoger er bedre for friluftsliv og gir bedre omdømme for næringen

Livet i havet er verdifullt. På verdensbasis er 60 % av all marin natur sterkt negativt påvirket av oss mennesker. Kun 3 % står igjen som uberørt.

Rødlistestatus

62 truede arter (2,3 % av truede arter). Den lave andelen truede marine arter skyldes delvis kunnskapsmangel.

Økologisk tilstand

Statusen i havet er totalt sett god, med en stabil utvikling, men varierer mellom de ulike havområdene.

Påvirkes negativt av

Overhøsting av fiskebestander, tråling og spøkelsesfiske. Oppdrett av marine arter kan skape utfordringer slik som tap av leveområder for andre marine arter, forurensning av næringsalter

og tungmetaller, og spredning av sykdommer og parasitter. Forurensning og forsøpling av miljøgifter, plastavfall, gruvedumping og avrenning av næringsalter fra land. Utbygging i strandsonen og fortrenging av leveområder. Fremmede arter. Forstyrrelser som jakt, ferdsel, turisme, båttrafikk og støy.

Økosystemtjenester

Tar opp karbon, filtrerer og renser vann, reduserer erosjon i gruntvannsområder, reduserer effekten av storm og flom, naturmangfold, fisk, skaldyr og annen sjømat, energi, genetiske ressurser, transportveier for skipsfart og arealer for akvakultur, rekreasjon og opplevelser.

Overgangsrisiko

- Større forventninger fra markedet om miljømerkede fiske- og akvakulturprodukter
- Innføring av grunnrentebeskatning for havbruk
- Redusert tilgang på arealer grunnet mål om 30 % vern
- Strengere krav for naturhensyn ved utbygging av fornybar energi til havs

Muligheter

- Godt forvaltede fiskebestander og langsiktig investering i vern for å gjenoppbygge bestander vil gi økte, «evigvarende» næringsmuligheter og inntekter
- Utslippsfrie akvakulturanlegg vil gi konkurransefordeler og ventes å bli obligatorisk stadig flere steder
- Naturbaserte løsninger for karbonlagring og tiltak mot fremmede arter vil gi tilgang på nye typer mat- og materialressurser

Fysisk risiko

- Redusert ressurstilgang på grunn av svekkede bestander av kommersielle arter
- Dårlig forvaltning av hav og fjorder ødelegger næringenes konkurransekraft
- Invasjon av fremmede marine arter truer naturlige økosystemer og kommersiell høsting
- Redusert evne til klimatilpasning på grunn av tap av karbonrik marin natur gir økt risiko for flom og erosjon
- Sjøfugl og marine pattedyr kan miste sine leveområder, og fortrenkes på grunn av tapte arealer

Alle levende organismer er avhengig av ferskvann. Elver, bekker, dammer og innsjøer danner vår vassdragsnatur.

Rødlistestatus

[160 truede arter](#) (7,1 % av de truede artene).

Økologisk tilstand

[Fire av ti norske innsjøer, elver og fjorder har for dårlig miljøtilstand.](#)

Påvirkes negativt av

Fysisk påvirkning fra havner, demninger, tømmerfløting eller flomforbygninger, forurenset fra industri,

veier eller landbruk, fremmede arter, slik som lakselus som truer villaksen.

Økosystemtjenester

Gir mulighet for fiske, friluftsliv og rekreasjon. Gir oss drikkevann, vann til jordbruk og annen næringsvirksomhet. Bidrar til flomdemping, overvannshåndtering, vannrensing, nedbryting og avgifting av avfallsstoffer. Regulering av sykdommer og skadeorganismer. Viktige leveområder for arter.

Overgangsrisiko

- Langt strengere krav til naturhensyn i vannkraft fra EU-taksonomien og andre EU-krav
- Raskere og strengere gjennomføring av vilkårsrevisjoner, blant annet tvunget fram av oppfølging av EU-direktiver
- Strengere krav til landbruket for å hindre avrenning

Fysisk risiko

- Flomskade på bygninger og infrastruktur som følge av vassdragenes svekkede evne til å ta unna svingninger og ekstremnedbør
- Forurensning fra vann og vassdrag ødelegger livet i fjorder og havområder

Muligheter

- Bedret omdømme for vannkraft som, i tillegg til å være fornybar, også kan bli naturpositiv
- Vesentlig økt inntjening fra reiseliv knyttet til vann og vassdrag – laksefiske, padling og annet friluftsliv og tilhørende guiding, innkvartering og servering

Myr og annen våtmark

Våtmark er natur som er helt eller delvis dekket av vann hele eller deler av året. Myr er en type våtmark, som dekker 9,8 % av landarealet i Norge.

Rødlistestatus

[289 truede arter](#) (10 % av de truede artene).

Økologisk tilstand

[Statusen i våtmark er middels](#), med en negativ utvikling. Mer enn en tredel av alle myrer i Norge er ødelagt.

Påvirkes negativt av

Grøfting, drenering og oppdyrking til jordbruksformål og skogplanting, uttak til brensel og torv til hager, og nedbygging til veier eller boliger.

Økosystemtjenester

Rasteplass for fugler, levested for mange planter og dyr, demper flom, renser vann, lagrer karbon, er arena for friluftsliv og er et historisk arkiv.

Overgangsrisiko

- Forbud mot bygging, torvuttak og annen påvirkning på myr er varslet
- Økonomiske virkemidler for å hindre ødeleggelse av karbonrik natur kan bli vedtatt
- Andre land har vedtatt forbud mot torv i hagejord, og det er diskutert også i Norge
- Avgift på uttak av torv er foreslått

Fysisk risiko

- Bygging på myr og våtmark gir risiko for setningsskader og flomskade
- Dyrking på myr medfører konstant behov for å lede bort vann, som kan gjøre skade andre steder, samt øke risiko for at prosjektet mislykkes

Muligheter

- Restaurering av myr og andre karbonrike arealer kan gi karbonkreditt
- Robuste, velfungerende myrer og andre våtmarker gir store samfunnsgoder gjennom naturlig karbonfangst og lagring

Kulturlandskap

Kulturlandskap er artsrike arealer der vi mennesker har slått og hatt dyr på beite i tusenvis av år, som huser tusenvis av planter og insekter som trenger åpne plasser med mye lys og næringsfattig jord.

Rødlistestatus

800 truede arter (29 % av de truede artene).

Økologisk tilstand

Statusen i kulturlandskapet er middels, med en negativ utvikling.

Påvirkes negativt av

Gjengroing – når det artsrike kulturlandskapet gror igjen eller brukes mer intensivt forsvinner blomstene,

biene og andre arter som er avhengig av beiting og slått uten bruk av gjødsel og pløying av jorda. Trues også av intensivert drift, av fremmede arter og av nedbygging.

Økosystemtjenester

Leverer mat og dyrefôr, viktig for pollinering og naturmangfold. Bidrar til opplevelser, rekreasjon og kultur.

Overgangsrisiko

- Reduksjon i kjøttforbruk reduserer etterspørselen etter beitedyr, og de ekstensivt drevne er mest kostbare og forsvinner først
- Arbeidskrevende, manuell, fysisk krevende drift som er vanskelig å rekruttere ny arbeidskraft til
- Intensivt og industriell landbruk er i dag mye mer lønnsomt enn ekstensivt landbruk, men er også

- ofte mer skadende for naturtyper og står dermed i fare for å forsvinne i en naturpositiv omstilling
- Bortfall av økonomiske støtteordninger til tradisjonelle, ekstensive driftsformer fordi produksjonen er lavere

Fysisk risiko

- Fremmede arter som invaderer beite- og slåttemarkar

Muligheter

- Skape marked for folk som har betalingsvilje for naturvennlige matprodukter
- Ekstensivt drevne arealer er mye mer motstandsdyktige mot tørke og flom i et endret klima

3.3 Malverk for handlingsplan

Det fjerde steget i [femstegsmodellen](#) er å forankre en handlingsplan. En handlingsplan skal baseres på analysen av naturrisiko, og viser hvilke tiltak som skal gjennomføres for hvert mål som er satt, samt hvordan tiltaket skal følges opp. Handlingsplanen gir en god oversikt over hvordan tiltakene skal følges opp og hvordan selskapet skal prioritere.

Malen under er et eksempel på hvordan en handlingsplan kan se ut, men hvert selskap bør skreddersy handlingsplanen til egen virksomhet.

Tabell 03–01: Malverk for handlingsplan.

Handlingsplan						
Mål 1: Ingen prosjekter skal berøre truede arter innen 2025						
Tiltak	Indikator	Bidra til	Ansvarlig	Prioritet	Frist	Status
Tiltak 1.1:	Unngå	Navn/enhet	Høy/middels/lav	Måned/kvartal/år	...
Tiltak 1.2:	Unngå	Navn/enhet	Høy/middels/lav	Måned/kvartal/år	...
Tiltak 1.3:	Unngå	Navn/enhet	Høy/middels/lav	Måned/kvartal/år	...
Mål 2: Redusere avskoging i vår leverandørkjede med 75 % innen 2030						
Tiltak 2.1:	Begrense	Navn/enhet	Høy/middels/lav	Måned/kvartal/år	...
Tiltak 2.2:	Begrense	Navn/enhet	Høy/middels/lav	Måned/kvartal/år	...
Tiltak 2.3:	Begrense	Navn/enhet	Høy/middels/lav	Måned/kvartal/år	...
Mål 3: Redusere avskoging i vår leverandørkjede med 75 % innen 2030						
Tiltak 3.1:	Restaurere	Navn/enhet	Høy/middels/lav	Måned/kvartal/år	...
Tiltak 3.2:	Restaurere	Navn/enhet	Høy/middels/lav	Måned/kvartal/år	...
Tiltak 3.3:	Restaurere	Navn/enhet	Høy/middels/lav	Måned/kvartal/år	...
Mål 4: Tilbakestill 25 % av påvirket naturområder innen 2028						
Tiltak 4.1:	Kompensere	Navn/enhet	Høy/middels/lav	Måned/kvartal/år	...
Tiltak 4.2:	Kompensere	Navn/enhet	Høy/middels/lav	Måned/kvartal/år	...
Tiltak 4.3:	Kompensere	Navn/enhet	Høy/middels/lav	Måned/kvartal/år	...

3.4 TNFDs LEAP-metodikk for analyse av naturrisiko

LEAP er TNFDs analyseverktøy for naturrisiko, og kan være et nyttig hjelpemiddel i steg 1 (Forstå nåsituasjon) av [femstegsmodellen](#). LEAP har fire steg: «Locate», «Evaluate», «Assess» og «Prepare», hvor de tre første fasene dreier seg om innsamling av data og analyse av avhengighet og påvirkning, og den siste fasen handler om strategiarbeid og rapportering.

PwC og Sabima anbefaler selskaper å utføre innledende analyser med et begrenset omfang, for så å utvide etter hvert som selskapet blir mer kjent med verktøyet og får bedre tilgang på data. Ofte har selskaper mest tilgjengelig informasjon om egen drift, og et avgrenset område innenfor det vil være et naturlig sted å starte analysen.

Tabell 03–02: Samlet oversikt over alle faser og steg i LEAP-rammeverket

Fase	Steg	Mål	Beskrivelse og veiledning
Lokalisere (Locate)	L1	Utarbeide en bruttoliste over selskapets lokasjoner (steder med direkte eller indirekte aktiviteter)	Utarbeide en fullstendig liste med alle lokasjoner selskapet har driftsaktiviteter på, og hvilken type virksomhet det dreier seg om. Ved en fullstendig analyse vil dette innebære en kartlegging av alle lokasjoner (kontorer, fabrikker o.l.), viktige deler av selskapets verdikjede (både oppstrøms og nedstrøms), samt livssyklusen til produkter som leveres av selskapet.
	L2	Samle inn data om økosystemer på de ulike lokasjonene, og analyse av økosystemenes tilstand	<p>Innsamling av data: Identifisere hvilke naturtyper eller arter som finnes på de ulike lokasjonene. Informasjonen som samles inn bør systematiseres i kartdata-format. Alt som er digitalisert og tilgjengelig av norske data er samlet i nettportalen Økologisk Grunnkart, men det kan også være viktige upubliserte data på private hender. Det kan også være nødvendig med ny datainnsamling i felt. En del bedrifter vil kunne bruke interne data, som ofte eksisterer dersom selskapet har utført undersøkelser i forkant av utbygginger, konsesjonsprosesser, og lignende. Kapittel 3.6 har en oversikt over gode nasjonale og globale kilder som kan benyttes.</p> <p>Analysere data: Når naturtyper og arter har blitt identifisert, skal selskapet vurdere økosystemenes økologiske tilstand. Det finnes ikke én samlet standard for hvordan en best kan bestemme økosystemets tilstand, så det anbefales å bruke flere ulike typer verktøy og datasett. Se kapittel 3.6 for en oversikt over gode kilder som kan benyttes.</p>
	L3 og L4	Utarbeide en nettoliste over prioriterte lokasjoner og kartlegge økonomiske aktiviteter opp mot disse	Sårbare økosystemer bør prioriteres høyt i dette steget, men det kan også være andre hensyn som selskaper må ta høyde for. TNFD har en egen veileder for hvilke kriterier en bør bruke for å prioritere riktig , som kan lastes ned.

Fase	Steg	Mål	Beskrivelse og veiledning
Evaluere (Evaluate)	E1 og E2	Identifisere hvilke økosystemtjenester og naturressurser selskapet er avhengig av , eller har påvirkning på , for hver prioritert lokasjon	<p>TNFD anbefaler å identifisere påvirkning og avhengighet ved å utføre en type prosesskartlegging, som viser sammenhengen mellom en bedrifts aktiviteter og økosystemtjenester/naturressurser, og hvordan endringer i naturen påvirker selskapet.</p> <p>På denne måten er man i stand til å dokumentere hvordan en konkret hendelse medfører en konsekvens for selskapet, samt hva dette vil innebære av finansielle konsekvenser.</p> <p>Metodikken kan være noe krevende, og det kan være vel så nyttig å benytte egne analysemetoder, med hjelp av for eksempel databasen ENCORE.</p>
	E3 og E4	Analysere størrelsen og omfanget av 1) avhengigheter av natur og 2) påvirkning på natur, på hver prioritert lokasjon	<p>Analyse av naturressursens evne til å levere økosystemtjenester på kort, mellomlang og lang sikt.</p> <p>Vurdering av den samlede belastningen på naturressursen, er andre også avhengige av denne?</p> <p>Finnes det statlige/kommunale lover og reguleringer for forvaltning av naturressursene?</p>
Analysere (Assess)	A1	Identifisere selskapets naturrisiko- og muligheter	<p>Selskapets naturrisiko og muligheter finnes der selskapet har aktiviteter på lokasjoner med sårbare økosystemer (identifisert i Locate-fasen), eller de lokasjonene hvor selskapet har identifisert avhengighet eller påvirkning på natur (Evaluate-fasen).</p> <p>Til inspirasjon kan man se til kapittel 1.2 – hva er naturrisiko i Norge?. Denne oversikten kan benyttes som en bruttoliste for mulige risikoer og muligheter som bedrifter kan kjenne seg igjen i.</p>
	A2 og A3	Integrere identifiserte risikoer og muligheter med eksisterende systemer og rammeverk for risiko- og mulighetsstyring	<p>For å integrere naturrisiko og muligheter inn i eksisterende prosesser må man integrere dette med selskapets eksisterende virksomhetsstyring, strategier, verktøy og risikostyring.</p> <p>Vurder hvordan nåværende styringsverktøy kan integrere naturrelatert risiko og muligheter. Skal naturrisiko integreres som en egen risiko og mulighet, som en driver for eksisterende risikoer og muligheter, eller en kombinasjon av begge?</p> <p>Vurder hvordan naturrisiko kan integreres i finansiell, operasjonell og strategisk risiko.</p> <p>Vurder konsekvensen av å integrere naturrisiko inn i etablerte styringssystemer.</p>

Fase	Steg	Mål	Beskrivelse og veiledning
Analyisere (Assess)	A4	Vurdere risikoer og muligheter med bruk av eksisterende vurderingsmetodikk og nye måleparametre	<p>For å vurdere risiko og muligheter bør man vurdere alle de identifiserte hendelsenes sannsynlighet og konsekvens. Konsekvens kan måles gjennom to typer indikatorer:</p> <ul style="list-style-type: none"> “Exposure metrics,” eller eksponeringsindikatorer, er indikatorer som kvantifiserer hvordan selskapet blir direkte eller indirekte påvirket av en naturrisiko, eksempelvis ved å måle prosentvis endring i artsbestand for fiskearter som fiskerinæringen er avhengig av. Ved å måle dette kan et selskap i fiskerinæringen bedre forstå hvor eksponert de er for naturrisiko som knyttes til denne endringen. “Magnitude metrics,” eller alvorlighetsindikatorer, er indikatorer som kvantifiserer hvor alvorlig en potensiell naturrisiko kan være for en bedrift i økonomiske verdier, eksempelvis ved å måle hvor mye det koster bedriften fra fiskerinæringen å flytte driften til et annet område med mer stabilitet. <p>Ved å slå sammen indikatorer som både fanger opp grad av eksponering og alvorlighet, vil bedrifter være bedre i stand til å prioritere de mest vesentlige risikoene og mulighetene.</p>
Forberede og rapportere (Prepare)	P1	Allokere ressurser og utvikle strategi i lys av analysens funn	Basert på funn gjort i de foregående stegene skal selskapet i dette steget vurdere konsekvensene av analysen og hvilke neste steg som bør tas, for eksempel hvordan ressurser skal allokere internt i selskapet, hvilke tiltak som bør iverksettes under selskapets risikostyring og hvordan strategien kan tilpasses den nye informasjonen.
	P2	Etablere mål og indikatorer for oppfølging av resultater	Sett mål og indikatorer for å følge opp og måle fremgang. TNFD anbefaler å sette vitenskapsbaserte mål, og henviser til SBTN for veiledning på hvordan.
	P3 og P4	Rapportering og offentliggjøring	TNFD har egne rapporteringsanbefalinger som definerer hvilke temaer selskaper bør rapportere på innenfor natur og naturrisiko. I aller siste steg skal selskapet vurdere hvor rapporteringen offentliggjøres, og de anbefaler selv å integrere rapporteringen i selskapets årsrapport.

3.5 Vitenskapsbaserte mål for natur – Science Based Targets Network (SBTN)

The Science Based Targets Network (SBTN) er et nettverk som arbeider med å utvikle vitenskapsbaserte mål for natur, også kalt SBTs for natur. Nettverket består av over 60 organisasjoner hvor formålet er å utvikle en veileder for hvordan selskaper og byer kan sette gode, vitenskapsbaserte naturmål.

Vitenskapsbaserte mål for natur defineres som **målbare, handlingsrettede, tidsbundne og basert på den beste forskningen** som tillater aktører å opptre i tråd med planetens tålegrenser og øvrige bærekraftsmål i samfunnet.

SBTN bygger på tilsvarende arbeid fra SBTi (Science Based Targets initiative), som har blitt en anerkjent metode for å sette vitenskapsbaserte klimamål for utslippskutt. I motsetning til klima, hvor et felles mål for utslippskutt i hele samfunnet er satt gjennom Parisavtalen, er et globalt mål for natur og biologisk mangfold vanskeligere å definere. Som tidligere nevnt er det lansert en global ambisjon for natur: naturpositiv innen 2030. For å oppnå dette vil gode målsetninger være viktig for selskaper som ønsker å bidra til denne omstillingen. Ettersom mål for natur i stor grad bør være lokalt og tilpasset de forutsetningene bedriften og naturen rundt har, vil SBTNs veiledning være svært nyttig for hvordan en kan sette gode, vitenskapsbaserte mål.

SBTN har kategorisert fire områder hvor selskaper kan sette vitenskapsbaserte mål: Biologisk mangfold, ferskvann, land og hav. I mai 2023 lanserte SBTN vitenskapsbaserte mål for ferskvann, land og delvis for biologisk mangfold. I løpet av 2024 kan selskaper søke om å få godkjent sine mål av SBTN, og det oppfordres til å sette midlertidige mål allerede nå; både for å starte arbeidet med natur, men også for å være forberedt til målene kan godkjennes.

Relevans for selskaper

SBTN er spesielt egnet i steg 2, 3 og 4 i [femstegsmodellen](#), hvor selskaper skal sette seg ambisjoner for arbeidet med natur, etablere mål og tiltak og forankre en handlingsplan. PwC og Sabima anbefaler selskaper å benytte seg av SBTNs metodikk for å formulere og sette gode mål, og å få disse godkjent av SBTN når dette blir mulig.

Selskaper som ønsker å sette seg vitenskapsbaserte mål for natur kan følge fem steg, som oppsummeres nedenfor.

For en fullstendig veiledning av alle trinn, se SBTNs [Initial Guidance for Business](#) og eventuelle oppdateringer på [SBTNs nettside](#).

Steg 1 (Assess): selskapet skal vurdere og identifisere deres mest vesentlige påvirkninger og avhengigheter på natur, og hvor disse oppstår i verdikjeden. Det ønskede resultatet fra dette steget er et estimat på selskapets økologiske fotavtrykk, og en bruttoliste over potensielle lokasjoner og problemområder man ønsker å sette mål for. Dette innebærer en vesentlighetsanalyse og en analyse av verdikjeden.

Steg 2 (Interpret & prioritise): selskapet skal tolke resultatene fra steg 1, og prioritere de viktigste utfordringene og lokasjonene for å bestemme hvor det er mest hensiktsmessig å sette de første målene. Dette steget tilsvarer "Locate"-fasen i LEAP-rammeverket til TNFD, og steg 1 vår femstegsmodell. Har man allerede utført den analysen kan man dermed ta i bruk innsikten som er hentet derfra. Det ønskede resultatet fra dette steget er en nettoliste over lokasjoner man ønsker å sette mål for.

Steg 3 (Measure, set & disclose): selskapet må samle inn data som kan brukes som referansepunkt for målene som skal settes for prioriterte lokasjoner. Deretter skal selskapet bruke SBTNs rammeverk og veiledninger for å sette (midlertidige) mål. Dette steget ligner steg 3 i vår femstegsmodell. Dersom man ønsker å følge SBTNs prosess vil det være ekstra viktig å utforme mål i tråd med deres metodikk, slik at det kan bli godkjent av SBTN ved første mulighet. Det ønskede resultatet fra dette steget er å finne et tidsmessig utgangspunkt og konkret formulering for hvert ønskede mål, en tidslinje for når målene skal oppnås og en overordnet plan med tidsrammer.

Steg 4 (Act): selskapet skal bruke SBTNs handlingsrammeverk (AR3T) for å implementere målene i konkrete tiltak og handlingsplaner. SBTNs handlingsrammeverk er det samme som tiltakshierarkiet, og dette steget er derfor nyttig som veileder til hvordan selskaper kan forankre en handlingsplan i tråd med steg 4 i vår femstegsmodell. Det ønskede resultatet fra dette steget er en forankret handlingsplan for alle prioriterte lokasjoner.

Steg 5 (Track): selskapet skal overvåke fremgangen de har mot sine mål, justere og tilpasse selskapets strategi eller mål ved behov og rapportere informasjonen offentlig. Det ønskede resultatet fra dette steget er at selskapet har opparbeidet seg intern kunnskap og offentlig rapportering på de målene som er satt, i hvilken grad målene er oppnådd og hvilke faktorer som bidrar til å lykkes med måloppnåelse.

3.6 Oversikt over gode verktøy og kilder

Under lister vi opp flere verktøy som er nyttige ved bruk av [femstegsmodellen](#).

Norske kilder og verktøy

Økologisk grunnkart: Denne kartportalen er en metadatabase som samler det aller meste av tilgjengelige stedfestede data om norsk natur fra en rekke ulike etater og kilder, og er en del av satsingen på å øke kunnskapen om vår natur. Dette verktøyet bør alltid være startpunktet for å se etter kunnskap om naturen på lokasjoner. Her finnes kartfestet informasjon om blant annet:

- Arters utbredelse, truethet, hotspots
- Økosystemer (Arealressurs: AR5 arealtype)
- Naturtyper
- Verneområder
- Inngrepsfri natur
- Skogressurser
- Marine miljøverdier
- Elver og vassdrag: flomsoner
- Verdifulle kulturlandskap
- Geologi: berggrunn

Hotspots for truede arter i Norge: Norsk institutt for naturforskning (NINA) har identifisert «hotspots» for karplanter, insekter og edderkoppdyr, sopp, lav og moser i Norge. Hotspot-kartene gir en god oversikt over viktige områder for naturmangfold på nasjonal skala og er derfor velegnet for planlegging av hvilke områder som skal prioriteres i arbeidet med å stanse tap av naturmangfold. Hotspot-kartene viser hvor i Norge vi forventer å finne størst forekomst av truede arter og truede ansvarsarter for en rekke ulike artsgrupper. Mange av dem ligger i nær tilknytning til områder preget av menneskelig aktivitet, særlig i pressområdene rundt Oslofjorden. Samtidig er andelen av hotspot-områdene som er omfattet av eksisterende verneområder lav, noe som gjør de truede artene sårbare for endringer i arealbruk og tekniske inngrep. Hotspots for truede arter er tilgjengelig i Økologiske grunnkart.

Vann-nett Portal: Inngangsportalen til informasjon om vann i Norge. Her kan man finne hvordan det står til i vannet (miljøtilstand, miljømål, tiltak, påvirkninger osv.) og få ut data i forskjellige formater (faktaark og kart).

- Indikator for økologisk tilstand i vannforekomster ned på lokasjonsnivå.

- [Vannforskriften](#) gir rammer for fastsettelse av miljømål som sikrer en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannressursene våre.

Artsdatabanken: Arbeider med å sammenstille kunnskap om norsk naturmangfold, inkludert tilgjengelig stedfestet informasjon om arter. Denne kunnskapen kan brukes direkte i arealplanlegging, slik at utbyggere får innsikt i hvilke konsekvenser prosjekter vil ha for ulike naturområder. På denne måten kan man minimere eller unngå inngrep i områder med truede arter eller sårbare naturområder. [Artskart](#) er en sentral datakilde, og data herfra er tilgjengelig i Økologiske grunnkart (se over). I tillegg utgir Artsdatabanken

- [Norsk rødliste for arter](#)
- [Norsk rødliste for naturtyper](#)
- [Fremmedartslista](#)

Naturindeks: Naturindeks måler tilstanden til det biologiske mangfoldet i Norge, og gir en oversikt over utviklingen i økosystemene, for utvalgte artsgrupper og tema. Dette er et etablert og fleksibelt rammeverk, som sammenfatter tilstanden for det biologiske mangfoldet i sju hovedøkosystemer: hav, kyst, ferskvann, våtmark, skog, fjell og åpent lavland. Ved å samle et stort utvalg av indikatorer for biologisk mangfold innenfor det samme rammeverket, bidrar Naturindeksen også til å identifisere viktige kunnskapsbehov for forbedret overvåking av norsk natur. Naturindeks 2020 sammenfatter informasjon om 260 indikatorer, tilrettelagt av eksperter fra norske faginstitusjoner, og er beregnet for årene 1990, 2000, 2010, 2014 og 2019. Det er en intensjon om oppdatering hvert femte år.

Miljøstatus: Miljøstatus viser miljøets tilstand og utvikling i Norge basert på data fra nasjonale og internasjonale overvåkingsprogrammer, Artsdatabanken og enkeltundersøkelser. Miljøstatus er et samarbeid mellom flere statlige etater, og Miljødirektoratet er ansvarlig redaktør. Miljøstatus gir oversikt over status for hvordan Norge ligger an for å nå våre nasjonale miljømål innen 12 ulike miljøtemaer, hvorav naturmangfold er en av dem. God mulighet for å få oversikt over status og rapportering på nasjonale mål, til inspirasjon for virksomheters ambisjoner og mål.

Kilden: NIBIOs hovedkartløsning, der alle instituttets data om især landbruksrelaterte temaer er samlet på ett

sted sammen med et utvalg andre sentrale, nasjonale datasett. De fleste data i Kilden er også tilgjengelig i Økologiske grunnkart.

Naturkampen: Sabimas sammenstilling av hovedsakelig offentlig tilgjengelig statistikk om kommunenes innsats for natur, samt mål og krav vedtatt av kommunene.

Internasjonale kilder og verktøy¹ Alle økosystemer

WWF Risk Filter Suite: Verdens naturfond (WWF) har utviklet en gratis, digital plattform, som selskaper kan bruke til å analysere egen og verdikjeders naturrisiko gjennom to ulike verktøy: Biodiversity Risk Filter og Water Risk Filter. Verktøyene gir selskaper muligheten til å identifisere naturrisiko og prioritere ulike tiltak knyttet til henholdsvis biologisk mangfold og ferskvann. I disse verktøyene kan man for eksempel finne oversikt over typiske påvirkninger og avhengigheter klassifisert etter bransje, eller se typisk risiko knyttet til vann i ulike landområder.

ENCORE: Exploring Natural Capital Opportunities, Risks and Exposure (ENCORE) er en database som kan brukes av selskaper til å forstå hvor deres eksponering mot naturrisiko finnes. Ved å sortere etter sektor, industri og/eller produksjonsmetode, vil ENCORE vise hvilke avhengigheter eller påvirkninger som foreligger i økosystemtjenestene eller i naturressurser tilknyttet valgte filtrering. ENCORE dekker 167 sektorer og 21 økosystemtjenester, og er et av de anbefalte verktøyene TNFD henviser til i LEAP-metodikken.

IBAT: Integrated Biodiversity Assessment Tool er et verktøy som samler data om biologisk mangfold fra tre globale og anerkjente databaser: IUCN Red List of Threatened Species, World Database on Protected Areas og World Database on Key Biodiversity Areas. Dette kan brukes av selskaper til å innhente informasjon om viktige økosystemer og truede arter.

InVEST: InVEST er en gratis verktøykasse basert på ulike softwaremodeller som kan brukes til kartlegging og verdsetting av naturressurser og økosystemtjenester. Verktøyet har flere bruksområder, og kan for eksempel brukes til å utforske utfall mellom ulike styrings- eller klimascenarier, hvor selskaper bør investere i naturressurser for å sikre trygge verdikjeder, eller identifisere

lokasjoner med verdifulle økosystemtjenester. Krever noe kunnskap i GIS-programvare.

Diverse verktøy for beregning av økologisk fotavtrykk:

- [Global Biodiversity Score \(GBS\)](#), [Biodiversity Impact Analytics-Global Biodiversity Score \(BIA-GBS\)](#), [Corporate Biodiversity Footprint \(CBF\)](#) og [Biodiversity Footprint for Financial Institutions \(BFFI\)](#) er alle eksempler på verktøy som beregner selskapers økologiske fotavtrykk. Disse verktøyene kan brukes til å blant annet identifisere påvirkningen et selskap eller en sektor har på biologisk mangfold. Flere av disse verktøyene er laget av kommersielle aktører, men noen er gratis og tilgjengelig for alle. [En omfattende analyse av de ulike verktøyene kan leses her.](#)
- [WEF:](#) New Nature Economy Report 2020 tilbyr på side 14 en bransjeoversikt og klassifisering av naturavhengighet for egen drift og verdikjeder. Oversikten kan brukes til å utføre en initiell kartlegging av hvilke bransjer som utsatt for naturrisiko, og dermed se nærmere på dem i en nåsituasjonsanalyse.

Hav

(Ocean+): Ocean+ er et verktøy selskaper kan bruke til å innhente informasjon om økosystemer og vernede områder i havet. Ocean+ består av tre ulike verktøy: Ocean+ Data Viewer som gir oppdaterte datasett om marint biologisk mangfold, Ocean+ Habitats som gir informasjon om vernestatus på marine økosystemer, og Ocean+ Library som er en meta-database med informasjon om ulike ressurser og datasett om havet.

Ocean Health index: Ocean Health Index (OHI) er et rammeverk som brukes til å evaluere havets tilstand. OHI publiserer årlig en oppdatering på havets tilstand på et globalt nivå, hvor det gis en score til ulike land eller regioner på flere ulike kategorier. Selskaper kan bruke resultatene fra den globale analysen til å få en bedre forståelse av risikoer og påvirkning på havet. De tilbyr også et rammeverk selskaper selv kan bruke til egne, lokale analyser, OHI+.

Marine IBA e-atlas: Birdlife International står bak Marine IBA e-atlas, som sammenstiller informasjon om naturverdier, spesielt sjøfugl, i viktige sjøfugl-områder (Marine Bird and Biodiversity Areas).

¹ Kilde: Naturefinance.net

BirdLife International kartlegger og overvåker status løpende for viktige fugleområder i hele verden. I Norge gjennomføres kartleggingen av BirdLife Norge. Nettsiden gir informasjon og data om status for fuglebestandene, inngrep, samt vernestatus. Selskaper kan bruke resultatene til å unngå inngrep, forstyrrelser og nedbygging av globalt viktige sjøfuglområder.

Skog

Forest 500: Forest 500 er en årlig rangering utført av Global Canopy, hvor de identifiserer de 350 selskapene og 150 finansinstitusjonene i verden med størst påvirkning på avskoging i sine verdikjeder, og rangerer

de basert på deres retningslinjer og forpliktelser knyttet til avskogning og menneskerettigheter. Forest 500 kan brukes av selskaper til å identifisere selskaper i egen verdikjede som kan ha høy risiko for avskoging eller brudd på menneskerettigheter.

ZSL SPOTT: ZSL SPOTT er en gratis nettside som publiserer vurderinger av produsenter, foredlere og forhandlere innen skogbruk, palmeolje og naturgummi, basert på deres bærekraftsrapportering. ZSL SPOTT kan brukes av selskaper til å vurdere naturrisiko i egne verdikjeder.

3.7 Fullstendig ordliste med viktige begreper og definisjoner

Kategori	Begrep/ord	Definisjon
Naturrisiko	Naturrisiko	Risikoen for strategiske og finansielle konsekvenser for bedrifter og samfunn når tap av natur, eller overgangen til et samfunn hvor bruk av natur er innenfor jordens tålegrenser, endrer forutsetningene og rammene for næringsvirksomhet og økonomien. Kan være både positive og negative konsekvenser, og deles inn i fysisk risiko, overgangsrisiko og muligheter.
	Fysisk naturisiko	Risiko knyttet til konsekvensene av fysiske endringer i naturen som følger av forringelse.
	Overgangsrisiko	Risiko når overgangen til et samfunn hvor bruk av natur er innenfor jordens tålegrenser, fører til endringer i politikk og reguleringer, teknologi, marked eller omdømme som endrer forutsetningene for næringsvirksomhet.
	Muligheter	Forretningsmuligheter knyttet til å redusere negativ påvirkning eller avhengighet av natur, samt bidrag til en økning av den økologiske tilstanden i ulike naturområder. Kan for eksempel være forretningsmuligheter knyttet til ressurseffektivitet, markedsmuligheter, finansiering eller omdømme.
	Dobbel vesentlighet/vesentlighetsprinsippet	Et todelt perspektiv som krever en forståelse for hvordan endringer i naturen påvirker selskapet gjennom en avhengighet av naturen, samt hvordan selskapers aktivitet påvirker naturen.
Avtaler og politikk – Internasjonalt	FNs naturavtale	En internasjonal avtale under konvensjonen for biologisk mangfold (CBD) som skal hjelpe verden ut av naturkrisen. Montreal-Kunming-avtalen ble vedtatt på FNs naturtoppmøte COP15, 19. desember 2022. Avtalen har som visjon at mennesker skal leve i harmoni med naturen innen 2050, og at vi innen 2030 har stanset naturtapet og får mer natur, ikke mindre.
	EUs biodiversitetsstrategi	EUs biodiversitetsstrategi for 2030 er et rammeverk og en langsiktig plan for å beskytte natur og reversere skade på økosystemer. Strategien for biologisk mangfold er en viktig del av EUs overordnede strategi for å redusere klimaendringene.
	Englands «Net Gain Strategy»	England har vedtatt at alle byggeprosjekter på lokalt nivå skal være minst 10 % naturpositive fra november 2023. Større infrastruktur- og energiprosjekter skal være naturpositive fra 2025.
Avtaler og politikk – Nasjonalt	Eierskapsmeldingen	«Meld st 6 (2022-2023) Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap – Statens direkte eierskap i selskaper» har uttalte mål for natur, økosystemer og naturrisiko.

Kategori	Begrep/ord	Definisjon
Biologi og vitenskap	Naturkapital	Samlebetegnelsen for alle jordens naturverdier og økosystemtjenester (naturgoder). Naturkapital inkluderer alle jordens naturressurser og levende organismer.
	Økosystem	Alle de levende organismer som finnes på et sted og miljøet de lever i. Hav, kyst, våtmark og skog er eksempler på miljøer som utgjør økosystem.
	Økosystemtjenester	Et samlebegrep som beskriver alle de goder og tjenester vi får fra naturen, som bidrar til menneskers velferd enten direkte eller indirekte. Les mer om de ulike typene under kategorien «Økosystemtjenester».
	Biologisk mangfold	Biologisk mangfold, også kalt naturmangfold, biomangfold eller biodiversitet, er summen av mangfoldet i naturen. Det vil si forskjellene innenfor en art, mellom alle artene og mellom økosystemene de lever i.
	Planetary boundaries – Planetens tålegrenser	Et rammeverk som viser de ni mest kritiske naturprosessene som må holdes i balanse for at jorden skal være i den stabile tilstanden som dagens moderne sivilisasjon er bygget på.
	Naturbaserte løsninger	Naturbaserte løsninger går ut på å løse samfunnsutfordringer gjennom å ta utgangspunkt i naturlige prosesser og økosystemer. Naturbaserte løsninger er å lære av naturens egne mekanismer for å takle endringer og nye utfordringer, herme etter naturen egne løsninger, og løse samfunnsutfordringer på naturens premisser.
	Rødliste for arter	Verdinøytral sammenstilling over hvilke arter som har risiko for å dø ut eller forsvinne fra områder i norsk natur, og påvirkningsfaktorene for dette.
	Rødliste for naturtyper	Verdinøytral sammenstilling av kunnskap om risikoen naturtypene i Norge har for å gå tapt, og påvirkningsfaktorene for dette, hvis de rådende forhold vedvarer.
Føre-var-prinsippet	Føre-var-prinsippet innebærer at tiltak for å unngå uopprettelig skade på naturmiljøet skal gjennomføres selv om det ikke foreligger fullstendig vitenskapelig kunnskap om problemets omfang og konsekvenser, og at man ikke skal unnlate å handle som følge av manglende kunnskap.	

Kategori	Begrep/ord	Definisjon
Biologi og vitenskap	Økologisk fotavtrykk	Økologiske fotavtrykk er et ofte brukt mål på hvor stor virkning menneskelige aktiviteter har på jordens økosystem, også omtalt som påvirkning på økologisk tilstand.
	God økologisk tilstand	God økologisk tilstand betyr at økosystemene ikke avviker vesentlig fra intakte økosystemer. Viktige økologiske strukturer, funksjoner og produktivitet er ivaretatt når den økologiske tilstanden er god.
	Økosystemenes robusthet	Robusthet defineres ut fra hvordan systemet takler press, men også hvilke risikoer som finnes.
Økosystem-tjenester	Forsynende tjenester	Konkrete goder som kan byttes eller handles med og/eller som kan brukes direkte. Eksempler er mat, materialer og biotisk fornybar energi, ferskvann som drikkes og brukes, og tømmer som byggemateriale.
	Regulerende tjenester	Alle forhold hvor økosystemer kontrollerer eller påvirker biotiske eller abiotiske faktorer som er relevante for menneskers miljø. Dette omfatter økosystemtjenester som ikke forbrukes, men som likevel påvirker velferden og handlingsrommet i samfunnet. Eksempler er klimaregulering og beskyttelse mot ekstremvær, pollinering og sykdomsregulering som bidrag til matproduksjon.
	Støttende tjenester	De grunnleggende livsprosessene som må «være på plass» for at økosystemene skal kunne levere andre tjenester. De er ulike de andre tjenestetypene fordi de inngår i komplekse økologiske samspill. Livet på jorda slik vi kjenner det, vil ikke klare seg uten de grunnleggende livsprosessene, og det er kritisk å unngå irreversible påvirkninger. Eksempler er fotosyntese, jorddannelse, næringsstoffkretsløp og vannkretsløp.
	Kulturelle tjenester	Rollen naturen spiller for menneskers opplevelser og kunnskap. Det kan også være spirituelle og religiøse opplevelser. Eksempler er rekreasjon, friluftsliv, naturbasert reiseliv og åndelig berikelse.
Naturspesifikke rammeverk på målsetting, analyse og rapportering	TNFD	Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD) er et globalt initiativ som utvikler rapporteringsanbefalinger for selskaper knyttet til naturrisiko.
	SBTN	Science Based Targets Network (SBTN) for natur er et rammeverk under utvikling som skal hjelpe bedrifter med å sette naturmål i tråd med jordens tålegrenser og øvrige mål for bærekraft i samfunnet.

Kategori	Begrep/ord	Definisjon
Naturspesifikke rammeverk på målsetting, analyse og rapportering	GRI	GRI (Global Reporting Initiative) er verdens mest brukte frivillig standard for rapportering på bærekraft. Standarden er inndelt i universelle standarder som gjelder uavhengig av sektor, sektorstandarder for de sektorene som er relevante for virksomheten, og emnestandarder for mer spesifikk informasjon om vesentlige temaer. En ny oppdatering av GRI-standardene ble introdusert i 2021.
	ESRS E4	European Sustainability Reporting Standard (ESRS) E4 er en egen rapporteringsstandard for naturpåvirkning under EUs bærekraftsdirektiv (eller CSRD, Corporate Sustainability Reporting Directive).
Rammeverk for analyse og måling	Naturindeks	Vektet gjennomsnitt av ulike indikatorer for de store økosystemene fjell, skog, våtmark, åpent lavland, ferskvann, kystvann og hav som gir en god pekepinn på tilstanden for biologisk mangfold på en skala fra 0 til 1, der høyere enn 0,6 regnes som god tilstand.
	Naturregnskap	Naturregnskap, eller økosystemregnskap, kan brukes til å systematisere kunnskap om naturens goder og tjenester og bidra til bedre beslutninger for å sikre intakte og robuste økosystemer, også kalt god økologisk tilstand. FN har utviklet standard for økosystemregnskap som Norge skal levere på, og er forpliktet til via Eurostat. I tillegg utarbeides det et naturregnskap av regjeringen. Dette blir et viktig verktøy for å vurdere naturrisiko og sette mål og tiltak.
Begreper knyttet til arealnøytralitet og naturpositivitet	Naturpositiv omstilling	Naturpositiv omstilling defineres som en samfunnsmessig overgang hvor målet er et næringsliv som opererer innenfor planetens tålegrenser, som oppnås ved å stanse og reversere tap av natur.
	Null netto tap av natur	Mål om at summen av konsekvenser for natur er lik null. Det gjøres ved at påvirkningen på natur er balansert ved å unngå, avbøte, restaurere og kompensere. Også kalt arealnøytral.
	Arealnøytralitet	Mål om null netto tap av natur. Dette innebærer å gjenbruke og fortette allerede utbygde arealer fremfor å bygge ut mer natur, og å følge tiltakshierarkiet ved å unngå verdifull natur, restaurere og kompensere for ødelagt og tapt natur.
	Tiltakshierarkiet	Tiltakshierarkiet er et verktøy for å prioritere tiltak. Det viktigste er å unngå de største konsekvensene, deretter begrense skadene, så restaurere mest mulig og til slutt, hvis det er nødvendig, kompensere de resterende negative konsekvensene. Se Figur 02–02

Kategori	Begrep/ord	Definisjon
Begreper knyttet til arealnøytralitet og naturpositivitet	Kompensasjon	Å kompensere for tapt natur innebærer tiltak et annet sted eller utenfor planområdet, som skal erstatte det som går tapt på grunn av at planen eller tiltaket gjennomføres. Kompensasjonstiltak er en siste utvei for å unngå gjenværende viktige negative konsekvenser.
	Restaurering	Å reparere forringet og ødelagt natur. Det internasjonale Naturpanelet (IPBES) sier restaurering gir igjen 10 ganger beløpet som investeres i form av forbedrede økosystemtjenester som økt karbonlagring, dempet flom, styrket pollinering, og større fiskebestander.
	Baseline	Året eller tidspunktet noe sammenlignes med.

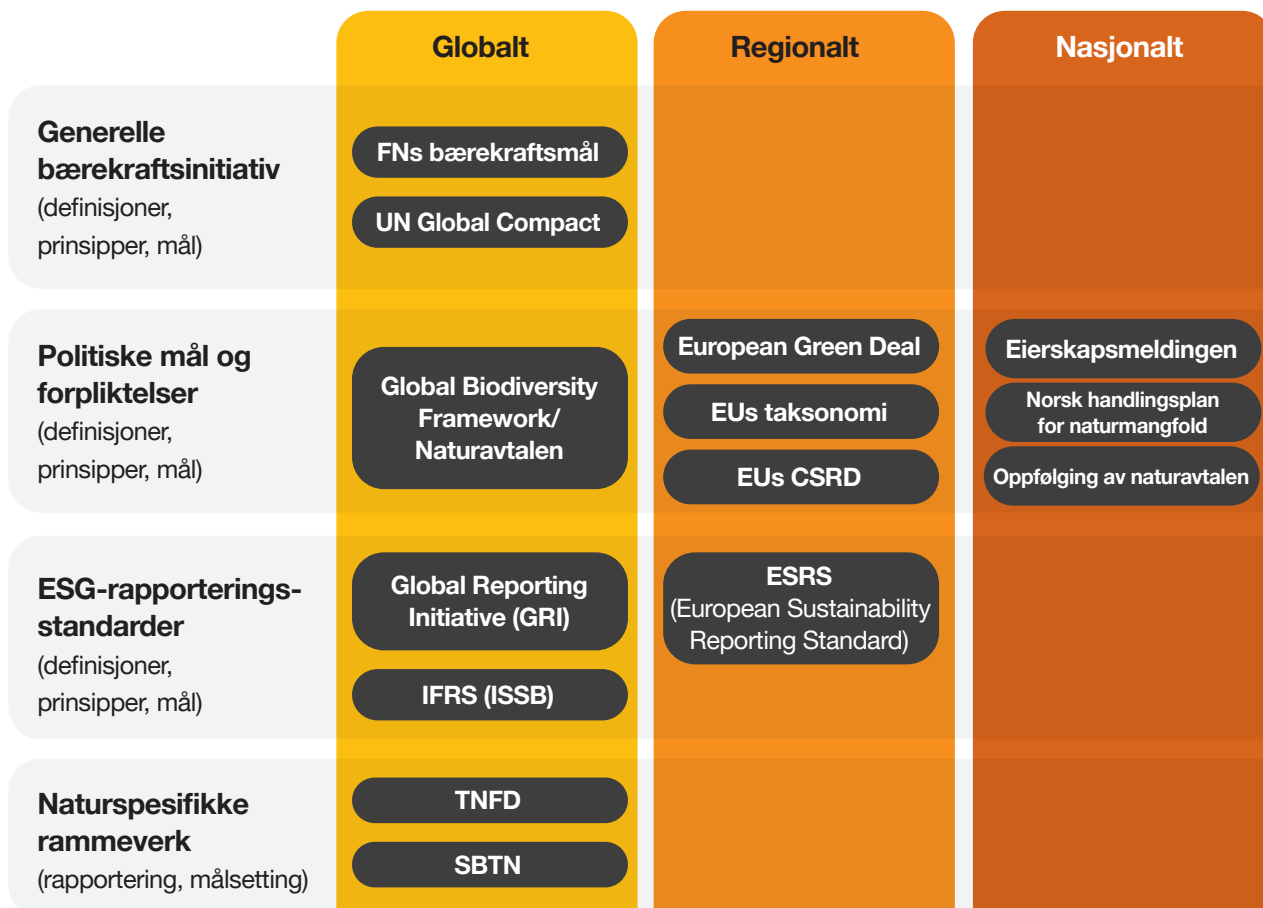

04 Vedlegg

4.1 Oversikt over rammeverk, standarder og avtaler

Natur står på agendaen både i politikken og i næringslivet, og det gjenspeiles i antall rammeverk, standarder og lover som er under utvikling. Fellesnevneren til disse initiativene er et ønske om å stanse tap av natur, gjennom kunnskap og vurderinger knyttet til eget fotavtrykk, og gjennom målsetting og rapportering på biologisk mangfold og naturrisiko. Det kan være utfordrende å orientere seg i dette landskapet, og flere ulike initiativ samarbeider, henviser til hverandre eller overlapper. I figuren under kategoriseres de viktigste initiativene innen natur og naturrisiko i skrivende stund.

Figur 04–01: Oversikt over ulike standarder og rammeverk knyttet til natur og naturrisiko

4.2 Frivillige rammeverk og rapporteringsstandarder

Frivillige rammeverk

Hva?	Relevans
TNFD	
TNFD (Taskforce on Nature-related Financial Disclosures) har laget et utkast til et rammeverk som skal hjelpe bedrifter med å analysere naturrisiko slik at avhengighet og påvirkning på natur kan inngå i beslutningsprosesser. TNFD skal gi anbefalinger i tråd med globale standarder for rapportering, samt naturspesifikke råd til alle sektorer.	LEAP-rammeverket kan brukes som støtte i femstegsmodellen .
SBTN	
SBTN (Science Based Targets Network) utvikler et rammeverk med 5 steg for å sette gode, vitenskapsbaserte mål på natur, herunder ferskvann, land, hav og biologisk mangfold. I mai 2023 ble det lansert mål for ferskvann, land og delvis biologisk mangfold, og de forventer å kunne validere målene i 2024. Rammeverket er ikke ferdigutviklet, og det vil komme løpende oppdateringer fremover. Les mer om SBTN her .	SBTNs veiledning for målsetting kan brukes i steg 4 av femstegsmodellen , enten som inspirasjon, eller til å sette gode, vitenskapsbaserte mål.

Rapporteringsstandarder

Hva?	Relevans
TNFD	
En komponent av TNFD-rammeverket er et sett med rapporteringsanbefalinger for selskaper som ønsker å rapportere på natur.	Rapporteringsanbefalingene kan brukes av selskaper som en veiledning til hvordan en bør rapportere på natur.
GRI	
GRI (Global Reporting Initiative) er verdens mest brukte frivillig standard for rapportering på bærekraft. Standarden er inndelt i universelle standarder som gjelder uavhengig av sektor, sektorstandarder for sektorene som er relevante for virksomheten, og emnestandarder for mer spesifikk informasjon om vesentlige temaer. En ny oppdatering av GRI-standardene ble introdusert i 2021.	GRI har en egen standard for biologisk mangfold: GRI 304: Biodiversity 2016. En oppdatert versjon av denne standarden vil bli lansert i 2023 Q4.
ISSB	
ISSB (International Sustainability Standards Board) er et initiativ opprettet av IFRS (International Financial Reporting Standards) Foundation med mål om utvikle et globalt standardverk for bærekraftsrapportering av høy kvalitet, som tilfredsstiller investorers etterspørsel og behov. ISSB publiserte i mars 2022 høringsutkast for «general sustainability-related disclosure requirements» og «climate-related disclosure requirements». Utkastene forventes å ferdigstilles i løpet av 2023, og vil mest sannsynlig trå i kraft i 2024.	Det vil på sikt komme en egen standard for biologisk mangfold.

4.3 Det regulatoriske landskapet

Dagens frivillige standarder og rammeverk for rapportering har i stor grad blitt utgangspunkt for fremtidige lovpålagte standarder for bærekraftsrapportering. Samtidig vil EUs handlingsplan for bærekraftig finans ha en stor påvirkning på hvilke rammeverk som blir gjeldende i fremtiden, og gjennom taksonomien og bærekraftsdirektivet (CSRD) pålegge selskaper rapportering på bærekraft. Rapporteringen vil bli mer regulert og omfavne flere typer foretak for hvert år, og CSRD med tilhørende standarder vil være spesielt viktig ettersom disse blir lovpålagt.¹

EU-taksonomien

[EU-taksonomien](#) er et klassifiseringssystem som har som hensikt å skape en felles forståelse for hvilke økonomiske aktiviteter og investeringer som kan regnes som bærekraftige. Taksonomien støtter opp under EUs handlingsplan for bærekraftig finans, som skal sikre at kapitalstrømmer går til bærekraftige investeringer og integrere bærekraft i alle finansielle aktiviteter. Ordningen støtter opp under EUs forpliktelser til Parisavtalen og FNs bærekraftsmål.

Selskaper som treffes av taksonomien skal klassifisere hvor stor andel av bedriftens aktiviteter som er omfattet av taksonomien og hvor mange aktiviteter som anses som bærekraftige. For at en aktivitet skal anses som bærekraftig må den bidra til ett eller flere av seks definerte miljømål, hvor flere omhandler natur eller relaterte temaer. Det mest aktuelle miljømålet er nr. 6: «Verne om og restaurere biologisk mangfold og økosystemer». Andre relevante mål for naturpåvirkning er «bærekraftig bruk og beskyttelse av vann og marine ressurser», samt «forebygging og kontroll av forurensning».

I tillegg må alle aktiviteter som klassifiseres som bærekraftig ikke påføre skade noen av de seks andre miljømålene («Do no significant harm»). Det betyr at aktiviteter som bidrar til ett mål (for eksempel klimaendringer), er forpliktet til å ikke påføre skade på natur. Aktivitetene må også møte minstekrav for sosiale og styringsmessige forhold.

Bærekraftsdirektivet – CSRD

[Bærekraftsdirektivet](#), eller CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive), er et sett med krav for bærekraftsrapportering, som igjen vil understøttes av standarder (ESRS). Målet er at bærekraftsrapportering skal ha samme kvalitet som finansiell rapportering, og gi samme grad av pålitelighet, sammenlignbarhet og konsistens av dataene. Det vil bli pliktig attestasjon av bærekraftsinformasjonen.

CSRD innfører mer detaljerte rapporteringskrav basert på et prinsipp om dobbelt vesentlighet. Dette prinsippet krever at en vurderer og rapporterer på hvordan bærekraftsforhold påvirker virksomhetens utvikling, resultat og stilling ('financial materiality'), samt hvordan virksomheten påvirker bærekraftsforhold ('impact materiality').

¹ Les [denne saken](#) om hvem som treffes av CSRD.

Standarder til bærekraftsdirektivet – ESRS

For å sikre en så lik tilnærming til CSRD som mulig, vil det innføres EU-standarder for bærekraftsrapportering; European Sustainability Reporting Standards (ESRS), som utvikles av European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG). Disse bygger på internasjonale rapporteringsstandarder og -rammer, som GHG-protokollen, GRI og TCFD.

CSRD omfatter ti standarder, eller ESRSer. De to første (ESRS 1 og 2) består av generelle rapporteringsprinsipper- og krav. Det er i tillegg 8 tema-spesifikke standarder; fem miljømessige standarder, fire standarder for sosial bærekraft, og en knyttet til forretningsadferd. Til sammen vil standardene omfatte opp til 82 ulike rapporteringsparametere. Ikke alle parametrene er obligatoriske, men brorparten er pålagt uavhengig av sektor. Et rapporteringskrav kan på visse vilkår utelates, for eksempel fordi det kan godtgjøres at det er uvesentlig.

ESRS E4: Biodiversitet og økosystemer

I CSRD dekkes foretakets bærekraftsaktivitet relatert til biologisk mangfold og økosystemer gjennom standarden «ESRS E4». ESRS E4 spesifiserer informasjonen som skal offentliggjøres om biologisk mangfold og økosystemer på tvers av alle sektorer. E4 har seks overordnede krav til offentliggjøring fordelt på tre områder: (1) generelle krav, (2) påvirkning, risiko og mulighetsstyring, og (3) indikatorer og mål.

Målet med ESRS E4 er å hjelpe foretak med å forstå hvordan de påvirker naturen. Offentliggjøringskravene i E4 er utformet for å hjelpe bedrifter med å forstå deres påvirkning, både positiv/negativ og faktisk/potensiell, på biologisk mangfold og dermed tilpasse deres forretningsmodell og drift med ivaretagelse beskyttelse av biologisk mangfold. CSRD henviser til andre rammeverk som TNFD og SBTN for analyse og målsetting, og bedrifter som blir truffet av direktivet vil derfor ha en fordel av å ha gjennomført en naturrisikoanalyse på forhånd.

Utkast til alle standardene er ute på høring i skrivende stund og vedtakelse forventes i løpet av 2023

Generiske rapporteringskrav		
ESRS 1: Generelle bestemmelser		
ESRS 2: Strategi, styring og vesentlighetsvurdering		
Standardiserte rapporteringskrav		
Klima og miljø	Mennesker og samfunn	Virksomhetsstyring
ESRS E1: Klimaendringer	ESRS S1: Egen arbeidskraft	ESRS G1: Styring, risikostyring og internkontroll
ESRS E2: Forurensning	ESRS S2: Arbeidere i verdikjeden	
ESRS E3: Vann og marine ressurser	ESRS S3: Berørte lokalsamfunn	
ESRS E4: Biodiversitet og økosystemer	ESRS S4: Forbrukere og sluttbrukere	
ESRS E5: Ressursbruk og sirkularitet		
Sektorspesifikke rapporteringskrav – under utarbeidelse		
Selskapsspesifikke rapporteringskrav – under utarbeidelse (avhengig av selskapets vesentlighet)		

4.4 Nasjonal oppfølging av politiske målsetninger

Naturavtalen

Naturavtalen (Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework) ble vedtatt 19. desember 2022 under det 15. naturtoppmøtet for alle medlemsland av FNs konvensjon om biologisk mangfold. Naturavtalen legger føringer for internasjonal naturpolitikk, men har også et næringslivsperspektiv hvor flere av målene vil kunne ha direkte eller indirekte påvirkning på næringslivet i de ulike landene. Avtalen sender også et sterkt signal om at næringslivet må handle, gjennom å vurdere påvirkning og avhengighet av natur, samt rapportere på naturrisiko.

Avtalens overordnede visjon er å sikre at menneskeheten lever i «harmoni med naturen» innen 2050, og fire overordnede mål skal sikre oppnåelse av dette:

1. Stanse og reversere tap av natur
2. Bærekraftig bruk av hav og landområder
3. Dele på goder og tjenester fra naturen
4. Mobilisere nødvendige ressurser.

For å oppnå disse målene ble det vedtatt 23 delmål, som skal nås innen 2030. Noen av de mest sentrale delmålene er:

30 prosent av land og hav på jorden skal vernes og bevares innen 2030 og 30 prosent av ødelagt natur skal restaureres innen 2030. Delmål 15 i avtalen omtales gjerne som «næringslivsmålet», og handler om næringsliv og naturrisiko: **Iverksette omfattende tiltak for å gjøre næringslivet i stand til å overvåke, vurdere og opplyse om naturrisiko, samt fremme bærekraftige produksjonsmønstre.**

Hvert land skal levere handlingsplaner for hvordan de skal implementere og nå målene innen 2024. I Norge skal regjeringen legge frem en handlingsplan i form av en stortingsmelding i løpet av 2024. Denne vil få betydning også for næringslivet, hvor spesielt målene om vern og bevaring kan påvirke prosjekter som kan skade store arealer og sårbar natur.

Eierskapsmeldingen

Regjeringen la fram [eierskapsmeldingen \(«Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap»\)](#) for Stortinget 21. oktober 2022, og [innstilling fra næringskomiteen](#) ble avgitt 16. februar 2023.

Meldingen varsler tydeligere forventninger til statlig eide selskaper på områdene klima, naturmangfold og økosystemer, risikostyring, åpenhet og rapportering, arbeidsvilkår samt lønn og godtgjørelse. Det framgår at staten forventer at selskapene setter mål og iverksetter tiltak for reduksjon av negativ påvirkning på naturmangfold og økosystemer, og rapporterer om måloppnåelse. Rapportering skal skje i henhold til anerkjente standarder, og viser blant annet til nye krav fra EU, TNFD og SBTi. I stortingsmeldingen omtales også «naturpositive forretningsmodeller», som skal gå lengre enn å bare redusere negativ påvirkning på natur.

4.5 PwC og Sabimas spørreundersøkelse om naturrisiko i næringslivet

For å undersøke hvordan norske bedrifter arbeider med naturrisiko har det blitt samlet inn data gjennom en spørreundersøkelse, samt tre workshops som ble avholdt i løpet av høsten 2022 og vinteren 2023. Dataene som ble samlet inn er basert på et begrenset utvalg bedrifter, og vil således ikke være representativt for et samlet norsk næringsliv. Likevel gir undersøkelsen innsikt i hvilken nåsituasjon og utfordringer selskaper står i i dag, og har blitt brukt som en del av grunnlaget for arbeidet med denne rapporten.

Oppsummering av resultater

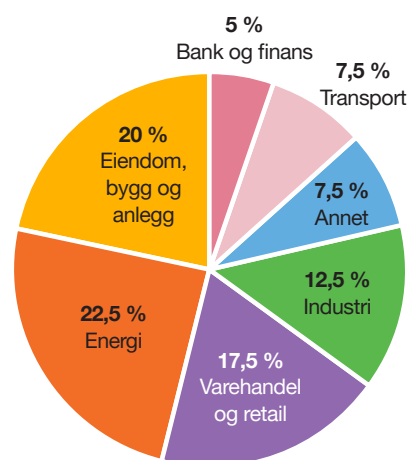
- **65 prosent av bedriftene mener at tap av natur og biologisk mangfold utgjør en vesentlig risiko for deres virksomhet; 75 prosent mener det utgjør en risiko for sin verdikjede.**
- **Det er stor variasjon i kjennskap til Norges miljømål og i hvor stor grad myndighetene legger til rette for at bedriftene skal oppnå disse.** Det er imidlertid 93 prosent som mener at regjeringen har ansvaret for å innfri dem
- **75 prosent mener at nye krav fra myndighetene er hoveddrivkraften bak selskapenes arbeid med å redusere natur- og arealpåvirkning.** 98 prosent peker også på press fra kunder eller investorer som viktige faktorer.
- **Bedriftene er opptatt av å redusere risiko:** 40 prosent har identifisert risiko knyttet til natur- og miljøpåvirkning, og 50 prosent er i gang med å vurdere risikoen. Hovedutfordringene er imidlertid at de mangler kompetanse og gode rammeverk, det er vanskelig å kvantifisere risikoen og de har lite oversikt over risiko i verdikjeden.
- **Naturrisiko er komplekst – det er stor variasjon når det kommer til å forstå hvilke økosystemtjenester bedriftene er avhengige av, og hvor enkelt det er å redusere natur- og miljøpåvirkning.** For å forenkle dette arbeidet ønsker bedriftene at myndighetene setter klare mål, og et tydeligere og strengere regelverk.

Metode

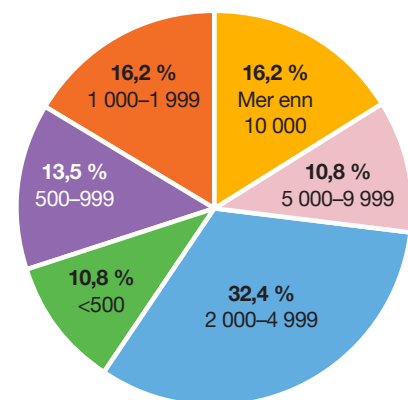
En anonym spørreundersøkelse ble sendt ut i juni 2022, og det var mulig å svare frem til september 2022. Målgruppen var de 100 største bedriftene i Norge, i tillegg til noen utvalgte bedrifter fra bransjer som var mindre representert. 40 bedrifter responderte; fordelingen blant bransjer og antall ansatte vises i Figur 04–02.

I spørreundersøkelsen ble bedriftene bedt om å oppgi bransje, omsetning, antall ansatte, om de har drift i utlandet, og deretter en rekke spørsmål om sitt arbeid med natur. På flere av spørsmålene var det mulig å utdype svaret med fritekst-bokser. Totalt har bedriftene en samlet omsetning på 1 825 milliarder kroner, som er litt mer enn de totale utgiftene i Norges statsbudsjett for 2023.

Figur 04–02: Informasjon om spørreundersøkelsens respondenter

Bransje

Antall ansatte

Hvilket syn har bedriftene på naturrisiko?

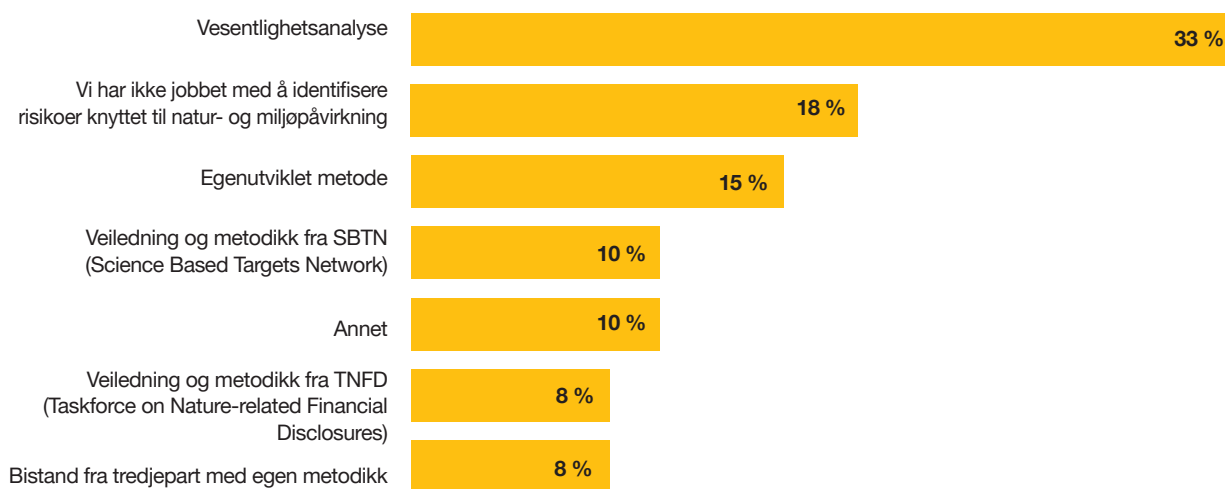
Blant respondentene i spørreundersøkelsen er det stor enighet om at vi befinner oss i en nasjonal og global naturkrise, og de fleste bedriftene opplever at tap av natur og biologisk mangfold utgjør en vesentlig risiko for sin virksomhet (65 prosent) eller sin verdikjede (75 prosent). Dette indikerer at bedriftene opplever naturkrisen som alvorlig, og at konsekvensene har begynt å synliggjøre seg i bedriftenes risikovurderinger. Dette resultatet gjenspeiles også i bedriftenes arbeid med naturrisiko; hele 90 prosent har, eller har startet med, arbeidet med å identifisere og redusere risikoer knyttet til natur- og miljøpåvirkning.

Hva gjør bedriftene i dag?

Analyse av naturrisiko

For å identifisere naturrisiko må bedriftene analysere sin påvirkning og avhengighet av natur. Den mest benyttede metoden er vesentlighetsanalyse, hvor bedriften identifiserer de mest vesentlige risikoene knyttet til natur. Det er få bedrifter som tar i bruk etablerte analysemetoder, men analysene må likevel gi stor verdi for bedriftene: omtrent halvparten av de som faktisk har analysert sin natur- og miljøpåvirkning endrer bedriftens strategi i lys av deres funn.

Figur 04-03: Hvilke analysemetoder har bedriftene benyttet for naturrisiko?

Påvirkning på og avhengighet av natur

Undersøkelsen viser at over 70 prosent mener at de forstår sin påvirkning på natur og biologisk mangfold. Det er imidlertid mer utfordrende å forstå hvilke økosystemtjenester bedriften er avhengig av; bare 45 prosent av bedriftene oppgir at de forstår dette. Arbeidsmøter med prosjektets ressursgruppe avdekket at dette kan skyldes at analyser av avhengighet er vanskeligere og mindre utbredt enn analyser av påvirkning, som mange av bedriftene allerede har analysert og rapportert på i lengre tid. I tillegg kan bruk av mindre etablerte analysemetoder ha svakheter eller mangler når det gjelder å analysere avhengighet. Til tross for at et flertall av bedriftene forstår sin påvirkning på natur, er det kun én av fem som opplever at de faktisk klarer å redusere den.

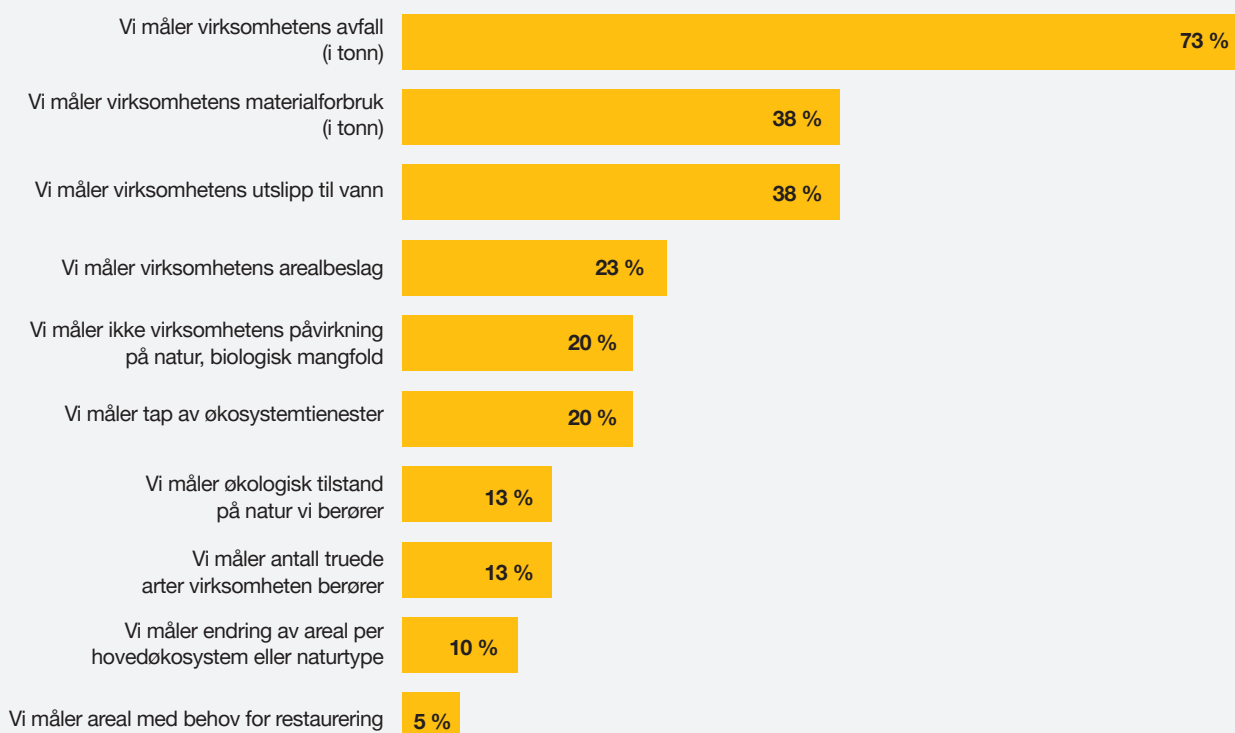
Utfordringene med å redusere påvirkning på natur er mange og komplekse. Svært mange av bedriftene peker på manglende kompetanse, ressurser og verktøy som barrierer i arbeidet. Mer konkret er det blant annet utfordringer med hvordan en kan identifisere den totale påvirkningen i verdikjeden, og da spesielt ved lange verdikjeder med mange aktører involvert. Bedriftene savner også klare retningslinjer og enkle rammeverk, en felles definisjon av naturpositivitet, muligheten til å innhente data på en kostnadseffektiv måte og måter å prise inn risikoen i bedriftenes analyser. Samlet sett blir det for uoversiktlig, ressurskrevende og komplisert for bedriftene å redusere sin naturpåvirkning, og det er utfordrende å vite hvor de skal begynne og hvordan de skal gjøre det.

Målsetting

55 prosent av virksomhetene har satt, eller er i gang med å sette mål for natur, biologisk mangfold eller arealbruk. Målene respondentene har satt spenner fra arealnøytralitet til sirkularitet, reduksjon av negativ påvirkning og etterlevelse av lovkrav. Flere bedrifter har mål med formuleringer som «skal ta hensyn til», «ivareta» eller «iverksette tiltak», som kan regnes som mer overordnede mål, mens andre har mer konkrete mål i forbindelse med eksempelvis verdikjeder, innkjøp eller prosjekter.

En viktig forutsetning for å sette gode mål er å kunne måle hvorvidt selskapet oppfyller målet eller ikke. Ved å se på hvilke parametere bedriftene måler i dag, ser en at det er et stort sprik mellom målene de setter, og hva de faktisk måler. Den klart vanligste indikatoren for å måle er virksomhetens avfall (73 prosent), etterfulgt av materialbruk (38 prosent) og utslipp til vann (38 prosent). Dette er indikatorer som bedrifter i noen tilfeller har krav om å rapportere på, og det er enkelt å måle det. På motsatt ende av skalaen ser vi at bedriftene i liten

Figur 04–04: Hvordan måler bedrifter sin påvirkning på natur? (Flere svar mulig)

Skal flere bedrifter starte arbeidet med naturrisiko, må derfor både tydeligere krav og retningslinjer fra myndighetene komme på plass.

grad bruker parametere som mer direkte angår økosystemer og biologisk mangfold. Dette bekrefter de tidligere nevnte utfordringene med å redusere påvirkning av natur – datainnhenting og måling er utfordrende, og uten konkrete tall er det vanskelig å lage gode mål eller tiltak i praksis.

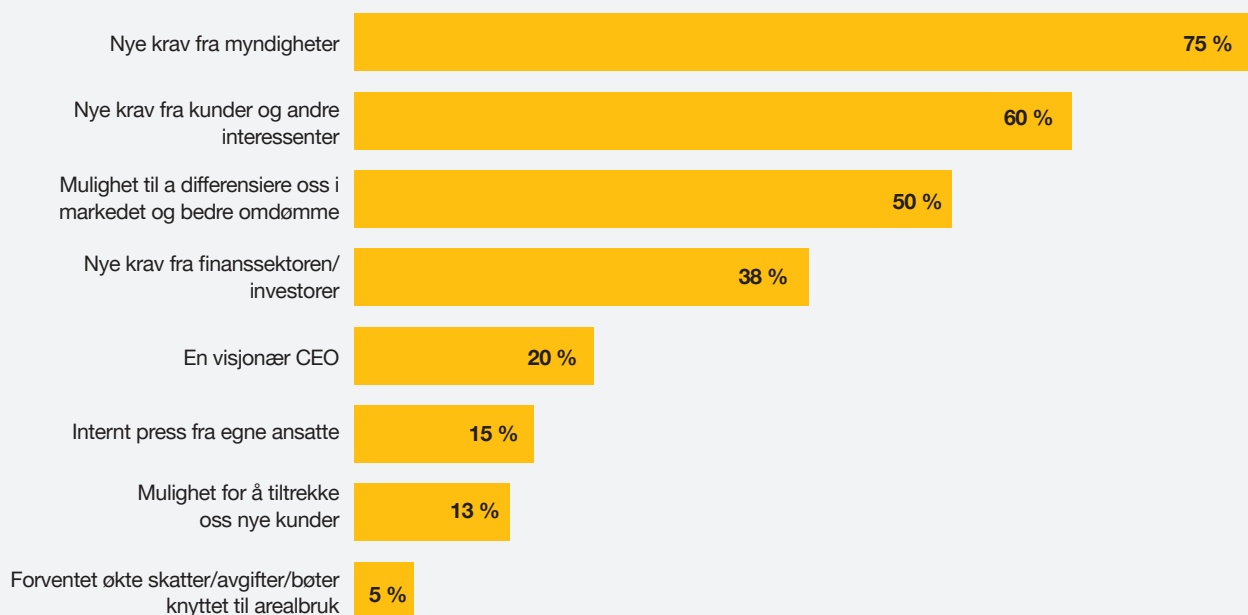
Bedriftene etterlyser krav fra myndighetene

Bedriftene opplever ikke at myndighetene tar nok ansvar i arbeidet med naturrisiko. Kun 18 prosent tror Norge kommer til å oppfylle sine nasjonale forpliktelser og mål knyttet til natur og miljø. Hele 94 prosent mener regjeringen har ansvaret for å nå målene, og 33 prosent mener at kommunene har ansvaret. Rundt halvparten av selskapene mener at også næringslivet har et ansvar for å innfri målene, men de opplever ikke at myndighetene tilrettelegger for dette på en god måte.

I spørsmål om hva selskapene savner fra myndighetene, svarer 75 prosent at de savner tydelige krav, mål og regelverk. Krav fra myndighetene er også den største driveren for bedrifters arbeid med å redusere påvirkning. Skal flere bedrifter starte arbeidet med naturrisiko, må derfor både tydeligere krav og retningslinjer fra myndighetene komme på plass.

Det er imidlertid ikke bare krav fra myndigheter som driver bedriftene fremover. Interessant nok er krav fra kunder og muligheten til å skille seg ut i markedet og skape bedre omdømme de to etterfølgende driverene. Dette tyder på at markedet allerede har beveget seg i retning av at naturrisiko er viktig for kunder, og at det derfor er mulig å skape et konkurransefortrinn gjennom å redusere sin påvirkning på natur.

Figur 04–05: Hva er hoveddrivkraften bak bedriftens arbeid for å redusere natur- og miljøpåvirkning? (Opptil tre valg mulig)

Eksempelcase fra kunnskapsinnhenting: Ambisjonsnivå etablert i kommuner og nasjonale lovverk

Ambisjonsnivå for lokale og nasjonale myndigheter kan settes på ulike måter. Her har vi to eksempler på hvordan mål for naturen kan iverksettes.

Arealnøytralitet i kommunesektoren

Basert på en spørreundersøkelse og annen kunnskapsinnhenting av Sabima ved utgangen av 2022 ble det registrert at 36 kommuner i en eller annen form hadde vedtatt mål om arealnøytralitet. Dette var en kraftig økning fra ti i 2021, og kun tre i 2020. Kommunene har ingen økonomiske eller juridiske insentiver for å gjøre dette, men mange kommuner mener arealnøytralitet er en god løsning for å få kontroll over overforbruket av natur og sikre bedre styring av arealforvaltningen. Det er økende motstand mot nedbygging av natur i befolkningen, og en [spørreundersøkelse gjennomført av Miljødirektoratet i 2020](#) viser at et stort flertall av befolkningen er positivt til strengere virkemidler for å stanse tapet av natur. Sabima og PwC tror arealnøytralitet vil oppleves som forutsigbart, rettferdig og konfliktdependende, og være ønsket av kommunens innbyggere. Hvor langt de ulike kommunene har kommet i arbeidet varierer svært mye. Nordre Follo er nok den kommunen som har kommet lengst i å operasjonalisere arealnøytralitet i sin vedtatte kommuneplan. De har også kommet med ytterligere konkretiseringer i [revidert plan som har vært på høring](#) og som ble vedtatt i mai 2023. Videre har kommunen konkrete planbestemmelser som stiller krav om enten erstatningsareal ved nedbygging av natur eller økonomisk bidrag til senere naturrestaurering for å sikre arealnøytralitet, og eiendomsutviklere er nødt til å forholde seg til dette i utbyggingsprosjekter de planlegger.

Nasjonalt regelverk mot arealnøytralitet:

Læring fra England

England (altså foreløpig ikke hele Storbritannia) har vedtatt [naturpositivitet](#) («[biodiversity net gain](#)») som en del av Town and Country Planning Act (tilsvarende plan- og bygningsloven). Loven trer i kraft for byggeprosjekter på «kommunalt nivå» fra november 2023, og for større energi- og infrastrukturprosjekter fra 2025. Lovverket inkluderer en metodikk («metric») for å evaluere både skaden og kvaliteten på restaureringen, og en forpliktelse til å bevare og skjøtte arealet i 30 år. Dette vil skape et insentiv til å bygge på transformasjonsarealer, altså allerede ødelagt natur, i stedet for å bygge ned ny natur. De som likevel gjør inngrep i natur, må gjøre opp for seg ved å restaurere natur. Kravet er i utgangspunktet at restaureringen skal gjøres innenfor byggeområdet, og da i tråd med «metrikken», og hvis det ikke går kan utbygger forhandle med kommunen om å finne et restaureringsareal i nærheten. Hvis heller ikke det lar seg gjøre, kan utbygger kjøpe en nasjonal kvote – som vil bli brukt til større, strategiske restaureringsprosjekter. Denne nasjonale kvoten vil være mye dyrere enn hva et lokalt restaureringsprosjekt ville vært. Ifølge organisasjonen Natural England var mange kommuner i gang med å implementere systemet et års tid før det trådte i kraft, og utbyggerne rapporterer at det skaper få problemer å forholde seg til dette. Dog er det noe uklart hvordan systemet vil fungere hvis større naturverdier berøres av utbygging, og om det vil være mulig å kompensere for dette på en akseptabel måte. Lignende systemer er operative også i Tyskland og Frankrike.

Hovedforfattere

Anna Hole
Bærekraftsrådgiver, PwC
anna.hole@pwc.com

Jenny Johanson
Bærekraftsrådgiver, PwC
jenny.johanson@pwc.com

Erlend Bjørklund
Manager og leder
for klima og natur, PwC
erlend.bjorklund@pwc.com

Anne Breistein
Politisk seniorrådgiver,
Sabima
anne.breistein@sabima.no

Christian Steel
Generalsekretær, Sabima
christian.steel@sabima.no

